

Monitorovací rámec Strategie vzdělávací politiky ČR 2030 Vyhodnocení

OBDOBÍ 2020-2023
ANALÝZA MĚŘITELNÝCH CÍLŮ

Oddělení strategií | Leden 2024

Obsah

Úvod	2
Hlavní změny ve vzdělávacím systému podle Monitorovacího rámce	3
Hlavní zjištění z dílčích analýz.....	8
Pozitivní zjištění.....	8
Příležitosti	8
Rizika.....	9
Mikroanalýzy provedené v souvislosti s realizací Karet klíčových opatření pro období 2020–2023.....	11
Předškolní vzdělávání - aktivity s měřitelným dopadem.....	12
Pozitivní zjištění.....	13
Příležitosti	18
Rizika.....	20
Základní vzdělávání – aktivity s měřitelným dopadem	32
Pozitivní zjištění.....	33
Příležitosti	37
Rizika.....	42
Střední vzdělávání – aktivity s měřitelným dopadem	47
Rizika.....	48

Úvod

Tento materiál navazuje na Interní evaluaci Strategie 2030+ za 1. implementační období. Hlavní důraz klade na vývoj vzdělávací soustavy v počátku období platnosti Strategie 2030+, od roku 2020 do roku 2023.

Materiál se zaměřuje na hodnocení ve dvou oblastech:

- Hodnocení podle klíčových indikátorů, tzv. Souboru indikátorů S2030+, který je součástí Monitorovacího rámec stavu a vývoje vzdělávací soustavy ČR
- Hodnocení konkrétních opatření, u kterých je reálných předpoklad, že ovlivňují vzdělávací systém v oblastech, u kterých je možné sledovat vývoj prostřednictvím dostupných dat.

V případě uváděných analýz se jedná o prvotní vstupy, které byly zpracovány na základě posledních dostupných dat, zpravidla za školní rok 2023/24. Analýzy je možné i žádoucí dále doplňovat a prohlubovat, protože mapují komplexní společenské jevy.

Je potřeba brát do úvahy, že hodnocené období je velmi krátké a pro náběh dopadu realizovaných opatření je potřeba předpokládat delší časové období. Není proto apriori neúspěch, pokud se dopad realizovaných opatření v krátké době neprojevil. Změnu stavu lze proto sledovat zejména u těch opatření, která kontinuálně navazují na kroky realizované již v období před přijetím Strategie 2030+.

Hlavní změny ve vzdělávacím systému podle Monitorovacího rámce

Tato kapitola obsahuje přehled hlavních trendů v hodnocení klíčových indikátorů podle Souboru indikátorů S2030+, které představují součást širšího Monitorovacího rámce stavu a vývoje vzdělávací soustavy ČR. Kompletní Monitorovací rámec včetně rozpadu indikátorů na kraje ČR je publikován na webové stránce Edu.cz.

Klíčové indikátory jsou rozděleny na dvě části. V první tabulce je přehled indikátorů, které vycházejí z údajů shromažďovaných především z výkaznictví MŠMT a jsou sledovány každoročně. Předkládaná tabulka uvádí vývoj indikátorů od roku 2015 do roku 2023. V některých případech končí časová řada dříve, pokud údaje zatím nejsou dostupné (např. údaje o podílech v populačních ročnících je potřeba dopočítat na základě údajů ČSÚ, která bývají k dispozici až v dubnu následujícího roku).

Druhá tabulka obsahuje indikátory založené na mezinárodních šetřeních. Zahrnuta jsou jen šetření, která přinášejí údaje z hodnoceného období, konkrétně PISA 2022 (patnáctiletí, hlavní testovaná byla matematická gramotnost) a PIRLS 2021 (4. třída ZŠ). Kontinuita je zachycena v případě šetření PISA od roku 2009 a v případě šetření PIRLS od roku 2011 a zahrnuté roky hodnocení odpovídají frekvenci opakování těchto dvou mezinárodních šetření.

Hodnocení trendu – vysvětlivky:

P - pozitivní

N - negativní

S - stabilní

0 – nelze jednoznačně hodnotit

ÚDAJE MŠMT	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	TREND
PODÍL DĚTÍ VE VĚKU 3-5 LET NAVŠTĚVUJÍCÍCH MŠ Z DANÉ VĚKOVÉ SKUPINY	88,62%	89,48%	89,77%	89,38%	89,03%	88,33%	89,25%	90,49%		P
PODÍL DĚTÍ 6LETÝCH A STARŠÍCH NAVŠTĚVUJÍCÍCH MŠ, PŘÍPRAVNOU TŘÍDU ZŠ NEBO PŘÍPRAVNÝ STUPEŇ ZŠ SPECIÁLNÍ K POČTU VŠECH 6LETÝCH	19,58%	19,69%	21,34%	21,74%	22,72%	22,18%	24,08%	23,26%		N
PODÍL ŽÁKŮ PŘIJATÝCH DO 1. ROČNÍKU 8LETÝCH GYMNÁZIÍ	8,27%	8,21%	7,87%	7,50%	7,09%	6,96%	6,88%	7,32%	7,16%	0
PODÍL ŽÁKŮ PŘIJATÝCH DO 1. ROČNÍKU 6LETÝCH GYMNÁZIÍ	2,47%	2,43%	2,47%	2,38%	2,26%	2,03%	1,99%	1,99%	1,93%	P
PODÍL ŽÁKŮ PŘEDČASNĚ ODCHÁZEJÍCÍCH ZE VZDĚLÁVÁNÍ (EARLY SCHOOL LEAVERS)	6,20%	6,60%	6,70%	6,20%	6,70%	7,60%	6,40%	6,20%		S
PODÍL ABSOLVENTŮ ZŠ (BĚŽNÝCH) V DANÉM ROCE, KTEŘÍ NEPOKRAČUJÍ NA SŠ				1,41%	1,37%	1,48%	1,55%	1,84%	1,73%	0
PODÍL ABSOLVENTŮ ZŠ SPECIÁLNÍCH V DANÉM ROCE, KTEŘÍ NEPOKRAČUJÍ NA SŠ				33,28%	36,36%	38,50%	41,64%	36,64%	39,15%	S
PODÍL ŽÁKŮ SŠ, KTEŘÍ BYLI NA ZAČÁTKU DANÉHO ŠKOLNÍHO ROKU V POSLEDNÍM ROČNÍKU, ALE DO 30.9. NÁSLEDUJÍCÍHO ROKU SE NESTALI ABSOLVENTY	21,09%	22,48%	22,15%	21,77%	20,44%	17,25%	11,80%			P
PODÍL VEŘEJNÝCH ZÁKLADNÍCH ŠKOL DO 50 ŽÁKŮ	27,97%	27,57%	27,38%	27,38%	27,34%	26,91%	26,87%	25,91%	25,12%	P
POČET ZŠ ZŘIZOVANÝCH DSO	3	3	4	6	6	6	6	8	9	0
PRŮMĚRNÝ VĚK UČITELŮ V MŠ (VEŘEJNÉ ŠKOLY)	44,38	44,65	44,79	44,94	44,88	44,56	44,40	44,35		P
PRŮMĚRNÝ VĚK UČITELŮ V ZŠ (VEŘEJNÉ ŠKOLY)	45,23	45,49	45,72	46,00	46,28	46,38	46,44	46,59		N
PRŮMĚRNÝ VĚK UČITELŮ V SŠ (VEŘEJNÉ ŠKOLY)	48,18	48,57	48,95	49,31	49,56	49,65	49,62	49,64		N
PODÍL NEKVALIFIKOVANÝCH UČITELŮ	5,13%	4,82%	4,92%	5,31%	6,45%	6,95%	7,31%	7,75%	8,06%	N

PODÍL NEKVALIFIKOVANÝCH UČITELŮ MŠ	5,25%	4,43%	4,13%	4,30%	5,83%	6,14%	5,87%	5,60%	5,91%	0
PODÍL NEKVALIFIKOVANÝCH UČITELŮ 1. ST. ZŠ	6,27%	6,37%	7,02%	7,45%	8,51%	8,75%	9,24%	9,87%	10,27%	N
PODÍL NEKVALIFIKOVANÝCH UČITELŮ 2. ST. ZŠ	5,07%	5,12%	5,40%	6,09%	7,34%	8,24%	8,93%	9,70%	9,80%	N
PODÍL NEKVALIFIKOVANÝCH UČITELŮ SŠ	4,39%	3,77%	3,59%	3,84%	4,69%	5,27%	5,78%	6,28%	6,76%	N
PODÍL VEŘEJNÝCH VÝDAJŮ NA VZDĚLÁVÁNÍ A ŠKOLSKÉ SLUŽBY K HDP	3,59%	3,38%	3,55%	4,09%	4,28%	4,59%	4,60%	4,36%		0

MEZINÁRODNÍ ŠETŘENÍ	2009	2011	2012	2015	2016	2018	2021	2022	TREND
PRŮMĚRNÝ VÝSLEDEK V TESTECH ČTENÁŘSKÉ DOVEDNOSTI (PIRLS, 4.TŘ.ZŠ)		545,00			543,00		540,00		N
PRŮMĚRNÝ VÝSLEDEK V TESTECH ČTENÁŘSKÉ GRAMOTNOSTI (PISA, 15LETÍ)	478,00		493,00	487,00		490,00		489,00	0
PRŮMĚRNÝ VÝSLEDEK V TESTECH MATEMATICKÉ GRAMOTNOSTI (PISA, 15LETÍ)	493,00		499,00	492,00		499,00		487,00	N
PRŮMĚRNÝ VÝSLEDEK V TESTECH PŘÍRODOVĚDNÉ GRAMOTNOSTI (PISA, 15LETÍ)	500,00		508,00	493,00		497,00		498,00	0
PODÍL ŽÁKŮ S NEDOSTATEČNÝMI VÝSLEDKY V TESTECH ČTENÁŘSKÝCH DOVEDNOSTÍ (PIRLS, 4.TŘ.ZŠ)		13,00%			15,00%		18,00%		N
PODÍL ŽÁKŮ S NEDOSTATEČNÝMI VÝSLEDKY V TESTECH ČTENÁŘSKÉ GRAMOTNOSTI (PISA, 15LETÍ)	23,00%		17,00%	22,00%		21,00%		21,30%	0
PODÍL ŽÁKŮ S NEDOSTATEČNÝMI VÝSLEDKY V TESTECH MATEMATICKÉ GRAMOTNOSTI (PISA, 15LETÍ)	22,00%		21,00%	22,00%		20,00%		25,50%	N
PODÍL ŽÁKŮ S NEDOSTATEČNÝMI VÝSLEDKY V TESTECH PŘÍRODOVĚDNÉ GRAMOTNOSTI (PISA, 15LETÍ)	17,00%		14,00%	21,00%		19,00%		19,90%	0
PODÍL ŽÁKŮ S EXCELENTNÍMI VÝSLEDKY V TESTECH ČTENÁŘSKÝCH DOVEDNOSTÍ (PIRLS, 4.TŘ.ZŠ)		8,00%			10,00%		11,00%		P
PODÍL ŽÁKŮ S EXCELENTNÍMI VÝSLEDKY V TESTECH ČTENÁŘSKÉ GRAMOTNOSTI (PISA, 15LETÍ)			6,10%	7,90%		8,20%		8,10%	P
PODÍL ŽÁKŮ S EXCELENTNÍMI VÝSLEDKY V TESTECH MATEMATICKÉ GRAMOTNOSTI (PISA, 15LETÍ)			12,90%	10,40%		12,70%		10,60%	0

PODÍL ŽÁKŮ S EXCELENTNÍMI VÝSLEDKY V TESTECH PŘÍRODOVĚDNÉ GRAMOTNOSTI (PISA, 15LETÍ)	7,60%	7,30%	7,50%	9,00%	0
INDEX POCITU SOUNÁLEŽITOSTI (PISA, 15LETÍ)	-0,37	-0,25	-0,28	-0,29	0
INDEX ŠIKANY (PISA, 15LETÍ)			0,10	-0,002	P
LINEÁRNÍ KORELACE MEZI INDEXEM SES A VÝSLEDKY VZDĚLÁVÁNÍ (PISA, 15 LET)	0,26	0,47	0,63	0,47	0
ROZDÍLY V PRŮMĚRNÝCH VÝSLEDCÍCH MEZI ŠKOLAMI - KOEFICIENT VNITROTŘÍDNÍ KORELACE (PISA, 15 LET)	50,00	43,80	44,80	49,2	0

HLAVNÍ ZJIŠTĚNÍ Z DÍLČÍCH ANALÝZ

Pozitivní zjištění

Snižování počtu dětí na učitele v mateřských školách

- Počet dětí na učitele se jak v MŠ zřizovaných obcemi, tak kraji, postupně snižuje od školního roku 2017/18. Příznivější poměr přetrvává i přesto, že počet dětí v předškolním vzdělávání stále narůstá.

Snižování počtu tříd, které využívají výjimku z maximálního počtu dětí ve třídě mateřské školy

- Snížil se průměrný počet dětí ve třídě ve školách zřizovaných obcí. Zatímco před 10 lety byl průměrný počet dětí ve třídě 24,13, v roce 2022/23 klesl na 22,11 dětí.
- Snížil se počet pracovišť škol, které mají průměrný počet dětí na třídu vyšší než 24, z 44,6 % v roce 2018/19 na 20,2 % v roce 2023/24.

Standard materiální vybavenosti školy pro výuku nového pojetí informatiky

- Výrazně se zvýšilo vybavení škol v oblasti přenosných zařízení typu notebook, tablet, vybavení mobilními učebnami, výrazně se zvýšilo využívání školních informačních systémů a zvýšila se podpora BYOD.
- Uvedené změny se významně dotkly základních škol, které vedly v intenzitě pořizování mobilních učeben a podpory BYOD.

Institucionalizace specializovaných pozic ve školách

- Od školního roku 2021/2022 došlo ke znatelnému navýšení počtu jak školních psychologů, tak školních speciálních pedagogů. Nejrychleji narůstal počet školních psychologů, za dva roky se podařilo navýšit jejich počet na 140 % stavu z roku 2021/2022.
- Relativně pomalu narůstá počet školních speciálních pedagogů se zaměřením na logopedii.

Příležitosti

Zvýšení účasti dětí na předškolním vzdělávání v Karlovarském a Ústeckém kraji

- Úroveň zapojení 5letých dětí do předškolního vzdělávání je nyní na úrovni obvyklé v ČR, v Ústeckém kraji došlo ke zlepšení. Mírně se podařilo zvýšit také zapojení dětí 4letých, v Ústeckém kraji i dětí 3letých. Mírně pozitivní trend bude potřeba ověřit v dalších letech.

Podpora vzdělávání dětí a žáků s odlišným mateřským jazykem v základních školách

- Počet žáků cizinců se ve školním roce 2022/23 oproti předchozímu roku více než zdvojnásobil (podle stavu k 30.9).
- Skupiny pro jazykovou přípravu cizinců byly početné především ve školním roce 2022/23—z hlediska kapacity do nich mohla docházet přibližně polovina cizinců, kteří nově do českých základních škol přibyli. Ve školním roce 2023/24 působil k 1.9. přibližně poloviční počet skupin pro jazykovou přípravu ve srovnání s počtem skupin, které působil v průběhu roku 2022/23.

Komplexní podpora pro školy v obcích s vyšším podílem dětí a žáků ohrožených sociálním vyloučením v Karlovarském a Ústeckém kraji

- Nelze jednoznačně říci, že dochází ke snižování školní neúspěšnosti v základních školách. Míra ukončení ZŠ v 7. a v 8. ročníku se v rámci aktuální dekády spíše snižuje. Situace v posledních letech však byla narušena uzavřením škol v souvislosti s epidemií onemocnění způsobeného koronavirem SARS-CoV-2. I vzhledem ke krátké době působení přijatých opatření je potřeba vývoj situace monitorovat především v nastávajících letech.
- Podíl žáků opakujících ročník se výrazně snížil ve školním roce 2020/21, aby prudce narostl v roce následujícím. Od roku 2022/23 se míra opakování ročníku snižuje. I zde byl vývoj situace ovlivněn uzavřením škol v době epidemie a možný pozitivní trend bude potřeba ověřit v dalších letech.

Rizika

Navýšení kapacit a zvýšení účasti dětí v předškolním vzdělávání

- Významně se snížila dostupnost předškolního vzdělávání pro 2leté děti. Předškolního vzdělávání se nyní zúčastní podstatně méně dvouletých dětí než v minulosti. Zájem rodičů se nesnížil, výrazně ale poklesla úspěšnost přijetí žádostí.

Podpora zřizovatelů při rozšiřování kapacit MŠ v lokalitách s převisem poptávky

- Vytvořením nových míst se podařilo navýšit kapacitu mateřských škol, nově vytvořená místa tvoří 2,7 % celkové kapacity mateřských škol.
- Vzhledem k nárůstu počtu dětí v MŠ a nárůstu počtu žádostí o zápis do mateřské školy nedošlo ke zvýšení dostupnosti mateřských škol, podíl přijatých žádostí se významně nezvýšil.
- V ORP s nejvyšším převisem poptávky v roce 2020 se míra kladně vyříjených žádostí o přijetí i přes dílčí navýšení kapacit příliš nezměnila. Nové investice do kapacit MŠ zatím nebyly přiměřené deficitu míst v předškolním vzdělávání.

Zvýšení kvality předškolního vzdělávání

- Počet dětí s odkladem povinné školní docházky v předškolním vzdělávání i jejich podíl na populačním ročníku 6letých se zvýšil ve školním roce 2021/22, poté se opět mírně snížil, ale stále je nad úroveň roku 2020/21. Nedá se tedy na základě tohoto ukazatele usuzovat, že by docházelo ke zvyšování kvality předškolního vzdělávání.

Omezení segregačních tendencí v základním školství

- V oblasti integrace žáků se zdravotním postižením do běžných tříd základních škol přetrvávají značné rozdíly jak mezi regiony, tak mezi jednotlivými školami
- Snížil se podíl základních škol, které se integraci žáků se zdravotním postižením nevěnují. Na druhou stranu přetrvává stav, kdy některé školy jsou integrací zatíženy nadměrně, protože žáci se zdravotním postižením představují značnou část žáků školy.

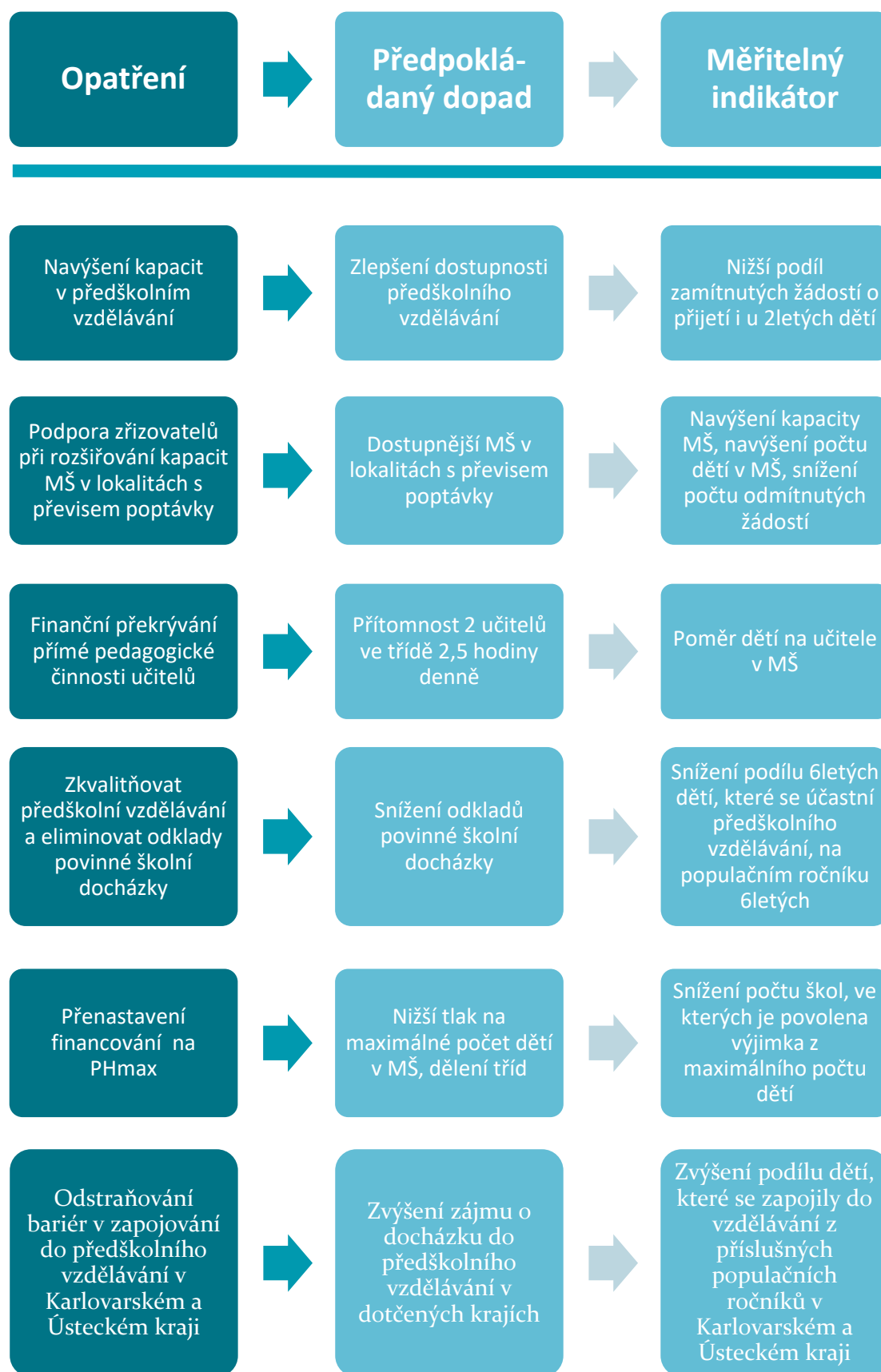
Moderní a otevřené odborné vzdělávání s vysokou přidanou hodnotou

- U nejpočetnějších oborů středního vzdělávání se situace příliš nezměnila. Do dvacítky nejpočetnějších oborů se nově dostal obor Mechanik elektronik. Mezi těmito nejpočetnějšími obory se zvýšil zájem zejména o obor Praktická seštra, Informační technologie a Ekonomika a podnikání.
- Výrazný nárůst počtu žáků zaznamenaly i některé dříve početně méně zastoupené obory jako Agropodnikání, Elektrikář, Elektrikář-silnoproud nebo Instalatér.
- Relativně méně žáků v roce 2023 nabíraly zejména strojírenské obory Mechanik seřizovač, Nástrojař a Obráběč kovů.

Mikroanalýzy provedené v souvislosti s realizací Karet klíčových opatření pro období 2020–2023

V návaznosti na již realizovaná nebo probíhající opatření byla identifikována opatření, která mají potenciál propsat se do dostupných dat a byly provedeny mikroanalýzy, které mapují pokrok/změny v daných oblastech.

PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ – AKTIVITY S MĚŘITELNÝM DOPADEM

Pozitivní zjištění

Snižování počtu dětí na učitele

Popis opatření:

Reforma financování regionálního školství zaručuje prostředky na překryv přímé pedagogické činnosti učitelů mateřských škol v rozsahu 2,5 hodiny denně v běžné třídě, ve třídě speciální 3,5 hodiny denně.

Vývoj počtu učitelů:

Počet učitelů v MŠ zřizovaných obcí se zvýšil z 339 792 v roce 2020/21 na 349 402 v roce 2022/23.

Analytické ověření: Analýza ověřuje, zda se snižuje počet dětí na učitele v MŠ. Vzhledem k nárůstu počtu učitelů také ověřuje, zda nedošlo ke snížení celkové kvalifikovanosti učitelů MŠ:

Shrnutí závěrů analýzy:

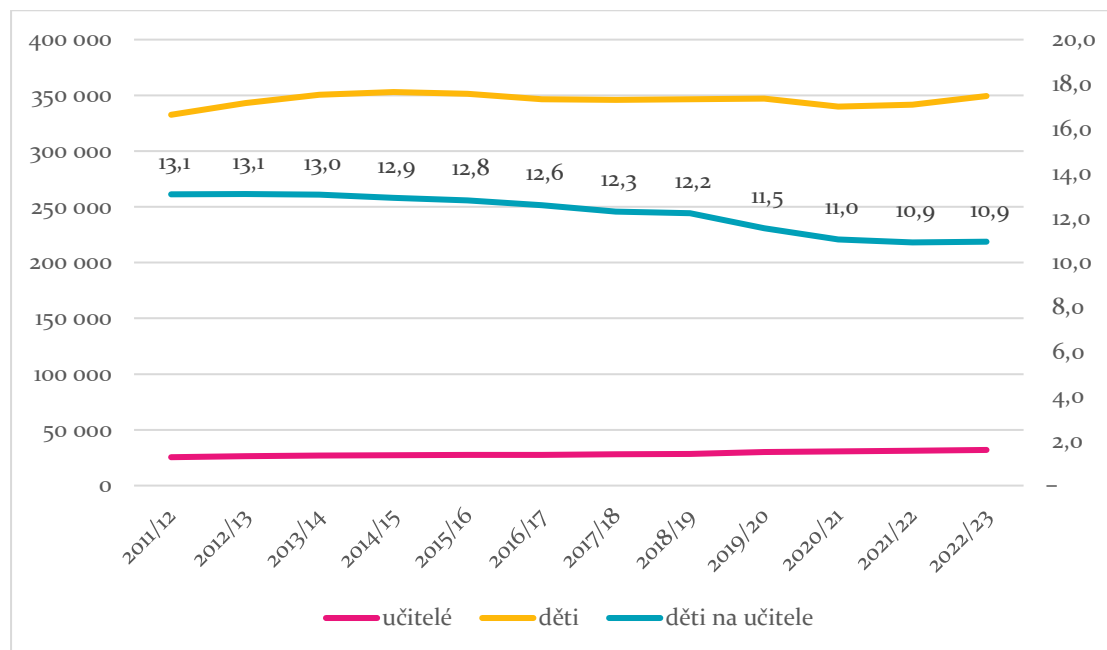
- 1) Počet dětí na učitele se jak v MŠ zřizovaných obcemi, tak kraji, postupně snižuje od školního roku 2017/18. Příznivější poměr přetrvává i přesto, že počet dětí v předškolním vzdělávání stále narůstá. Počet učitelů narůstal rychleji.
- 2) Nárůst počtu učitelů byl doprovázen zvýšením míry nekvalifikovanosti učitelů.

Analýza vývoje počtu dětí na učitele

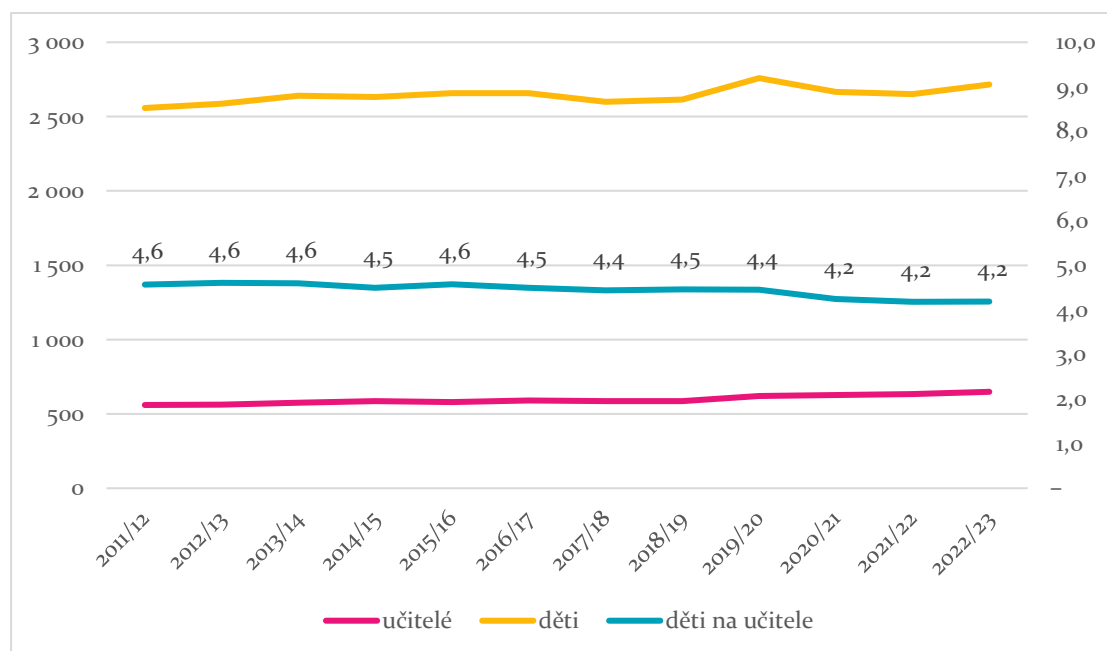
V mateřských školách zřizovaných obcí počet učitelů kontinuálně narůstal. Počet učitelů narůstal rychleji než počet dětí. Od roku 2018/19 narůstal rychleji než počet dětí, z tohoto důvodu došlo k ke snížení počtu dětí na učitelů v MŠ až na 10,9 dítěte na učitele ve školním roce 2022/23.

Také v mateřských školách zřizovaných kraji došlo od roku 2019/19 k navýšení počtu učitelů. Počet dětí na učitele klesl na 4,2 ve školním roce 2022/23.

Graf 1 Vývoj poměru počtu dětí na učitele (MŠ - zřizovatel obec)

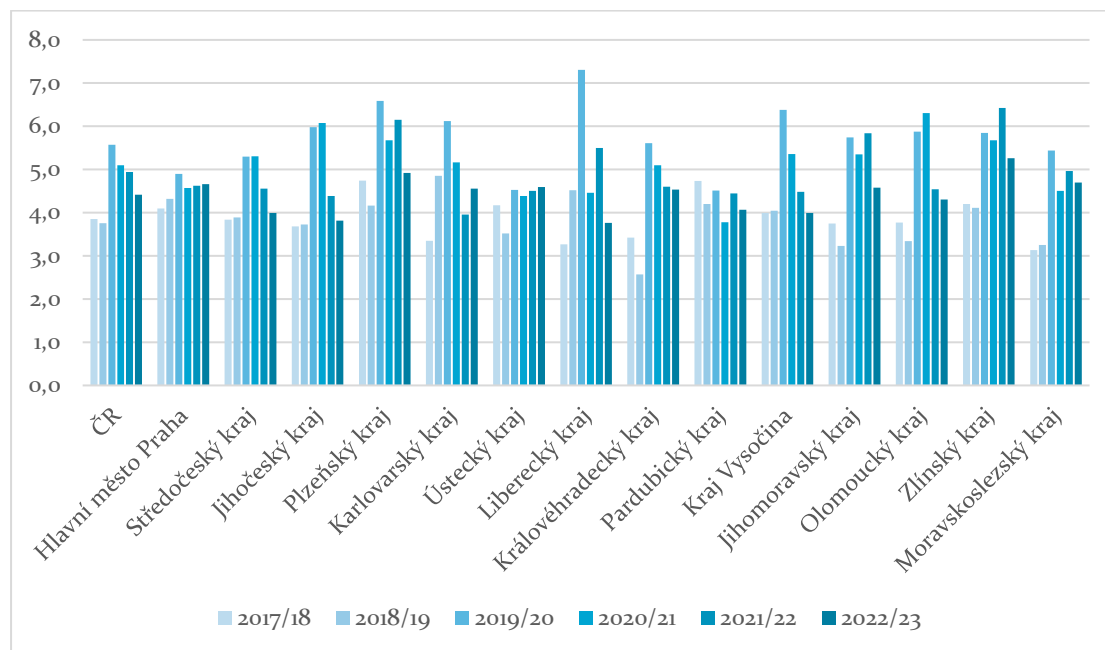

Graf 2 Vývoj poměru počtu dětí na učitele (MŠ - zřizovatel kraj)

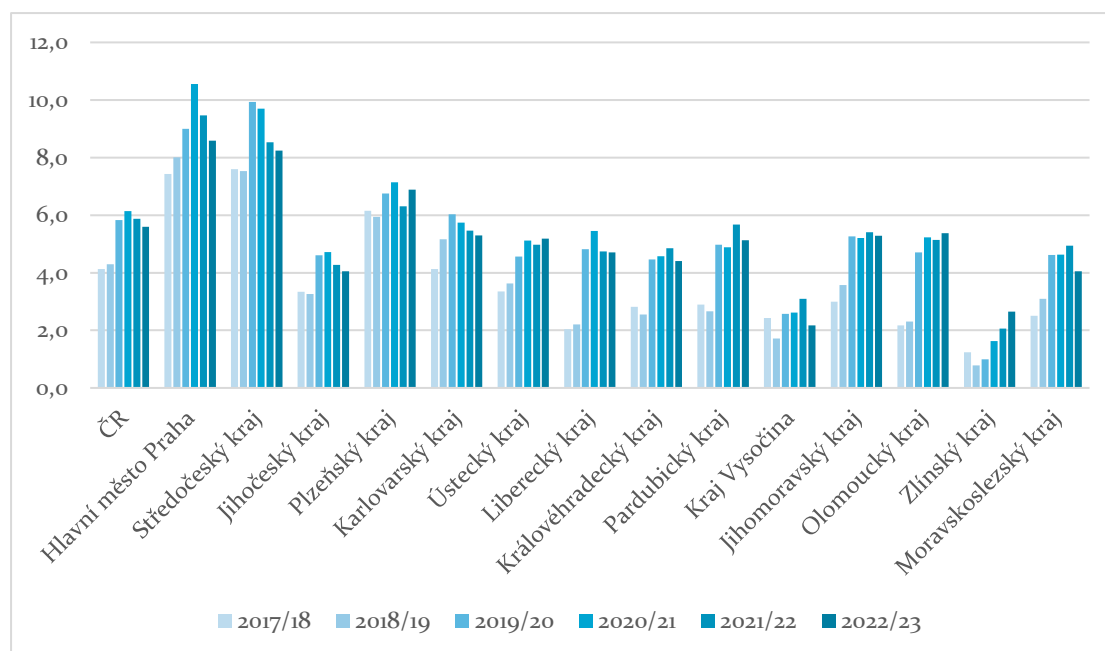
V roce 2019/20 došlo k navýšení podílu začínajících učitelů, pravděpodobně v souvislosti s přechodem na nový systém financování PHmax, v následujících letech už podíl začínajících učitelů začal celkově klesat. V některých krajích (Plzeňský, Liberecký, Jihomoravský, Zlínský) došlo k dalšímu navýšení podílu začínajících učitelů v roce 2021/22.

Graf 3 Vývoj podílu začínajících učitelů MŠ v krajích ČR

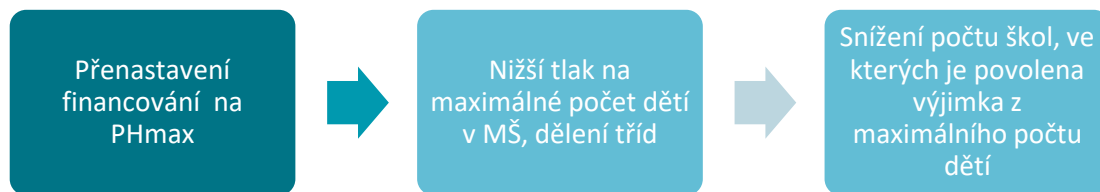

V souvislosti se zvýšeným podílem začínajících učitelů ve školním roce 2019/20 došlo v tomto roce také k nárůstu podílu nekvalifikovaných učitelů. V následujících letech se podíl nekvalifikovaných učitelů snižoval jen velmi pozvolna.

Graf 4 Vývoj podílu nekvalifikovaných učitelů MŠ v krajích ČR

Snižování počtu tříd, které využívají výjimku z maximálního počtu dětí ve třídě

Popis opatření:

Reforma financování regionálního školství umožnila školám provést organizační změny - snížení počtu dětí ve třídě rozdělením na více tříd při zaručení dostatečných úvazků pedagogů.

Vývoj počtu dětí ve třídě:

Snížil se průměrný počet dětí ve třídě MŠ z 23,31 ve školním roce 2017/18 na 22,11 ve školním roce 2022/23.

Analytické ověření: Analýza ověřuje, zda se snížil počet tříd, u kterých je využita výjimka z maximálního počtu 24 dětí ve třídě.

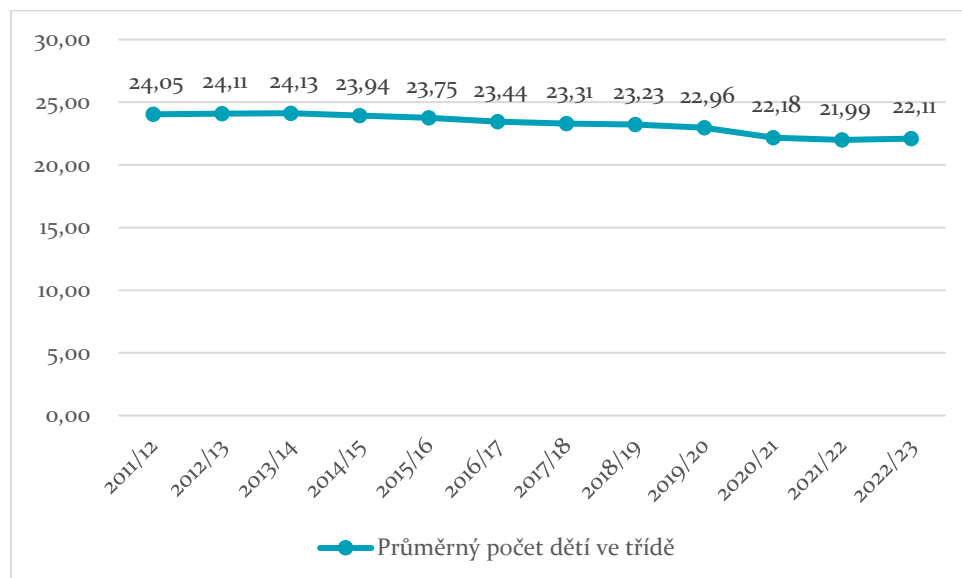
Shrnutí závěrů analýzy:

- 1) Snížil se průměrný počet dětí ve třídě ve školách zřizovaných obcí. Zatímco před 10 lety byl průměrný počet dětí ve třídě 24,13, v roce 2022/23 klesl na 22,11 dětí.
- 2) Snížil se počet pracovišť škol, které mají průměrný počet dětí na třídu vyšší než 24, z 44,6 % v roce 2018/19 na 20,2 % v roce 2023/24.

Analýza vývoje počtu dětí ve třídách

Průměrný počet dětí ve třídě se v uplynulých 10 letech kontinuálně snižoval.

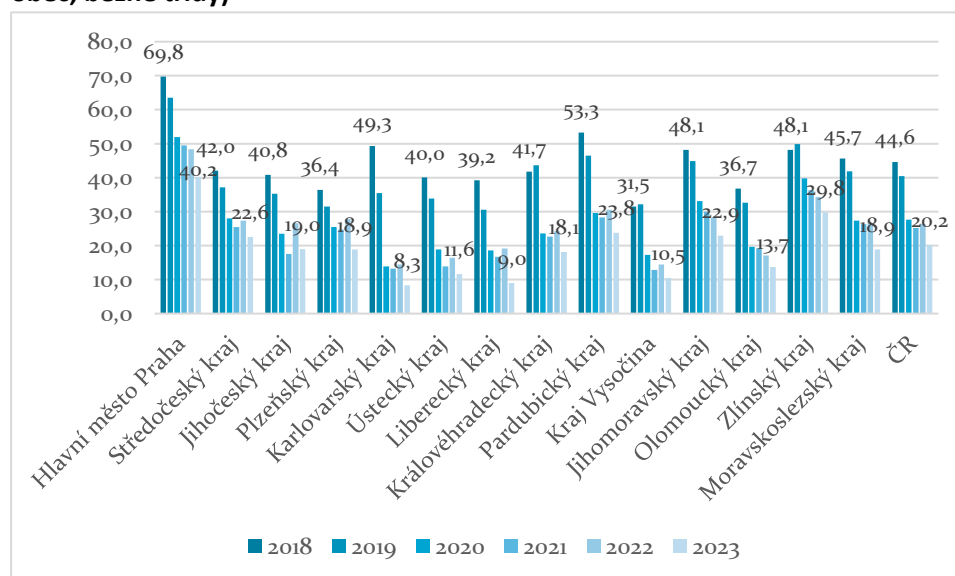
Graf 5 Průměrný počet dětí ve třídě v MŠ zřizovaných obcí

Z výkazu S1 neznáme přesný počet tříd, které fungují s výjimkou z maximálního počtu žáků. Vzhledem k tomu, že známe počet tříd a počet dětí, můžeme určit, ve kterých školách přesahuje průměrný počet dětí ve třídě stanovenou hranici 24 dětí a použít tento indikátor jako pomocnou proměnnou pro určení míry využívání výjimky z maximálního počtu žáků v mateřských školách. Z takto spočítaného průměru mohou uniknout školy, ve kterých byla sice výjimka také využita, ale např. díky snížení počtu dětí ve třídách kvůli dětem se SVP nebo dětem mladších 3 let nakonec průměrný počet dětí ve třídě nepřesáhl hranici 24 dětí.

Od školního roku 2018/19 došlo k výraznému posunu. Zatímco v tomto školním roce mělo 44,6 % pracovišť MŠ zřizovaných obcí průměrný počet dětí ve třídách vyšší než 24, v roce 2023/23 to bylo 20,2 % pracovišť MŠ. Existují silné regionální rozdíly, např. v Praze je stále škol s vysokým průměrným počtem dětí více než 40 %.

Graf 6 Podíl pracovišť škol s průměrným počtem dětí ve třídě >24 (zřizovatel obec, běžné třídy)

Příležitosti

Zvýšení účasti dětí na předškolním vzdělávání v Karlovarském a Ústeckém kraji

Popis opatření: Pro zvýšení docházky dětí ze sociálně znevýhodněného prostředí byl realizován dotační program k financování stravování pro děti ze socioekonomicky znevýhodněného prostředí. Ředitelům a zřizovatelům škol byly předány informace o možnosti spolupráce s OSPOD. Byla podpořena spolupráce s neziskovým sektorem – společná podpora zapojování dětí do předškolního vzdělávání. Ředitelé škol byli podporováni ve využívání šablon OP JAK k personální podpoře ve formě školního asistenta.

Vývoj počtu dětí v mateřských školách: V Karlovarském kraji došlo od školního roku 2020/21 k navýšení počtu dětí v mateřských školách z 8 341 na 8 610 ve školním roce 2022/23. V Ústeckém kraji došlo ve stejném období k navýšení počtu dětí z 24 230 na 24 650.

Analytické ověření: Analýza ověřuje, nakolik se zvýšil podíl dětí z populačních ročníků 3-5letých v předškolním vzdělávání.

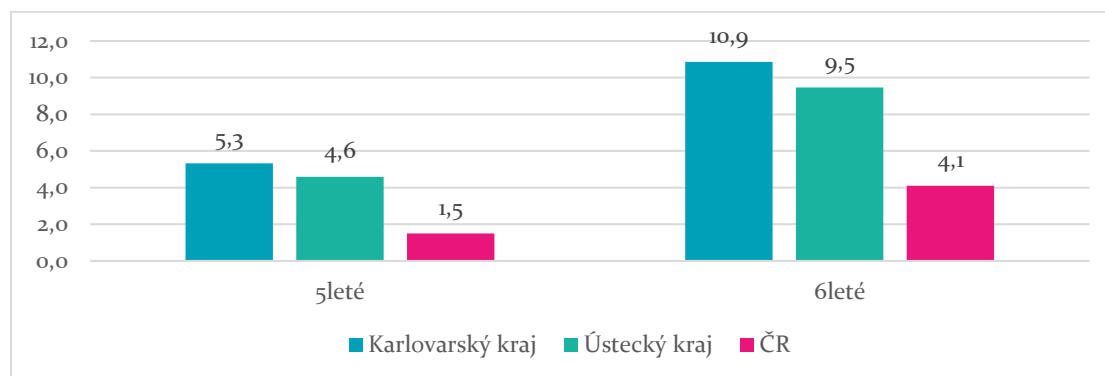
Shrnutí závěrů analýzy:

- Úroveň zapojení 5letých dětí do předškolního vzdělávání je nyní na úrovni obvyklé v ČR, v Ústeckém kraji došlo ke zlepšení. Podařilo se zvýšit zapojení dětí 4 letých, v Ústeckém kraji i dětí 3letých.

Analýza vývoje podílu dětí z populačních ročníků 3-5letých v předškolním vzdělávání

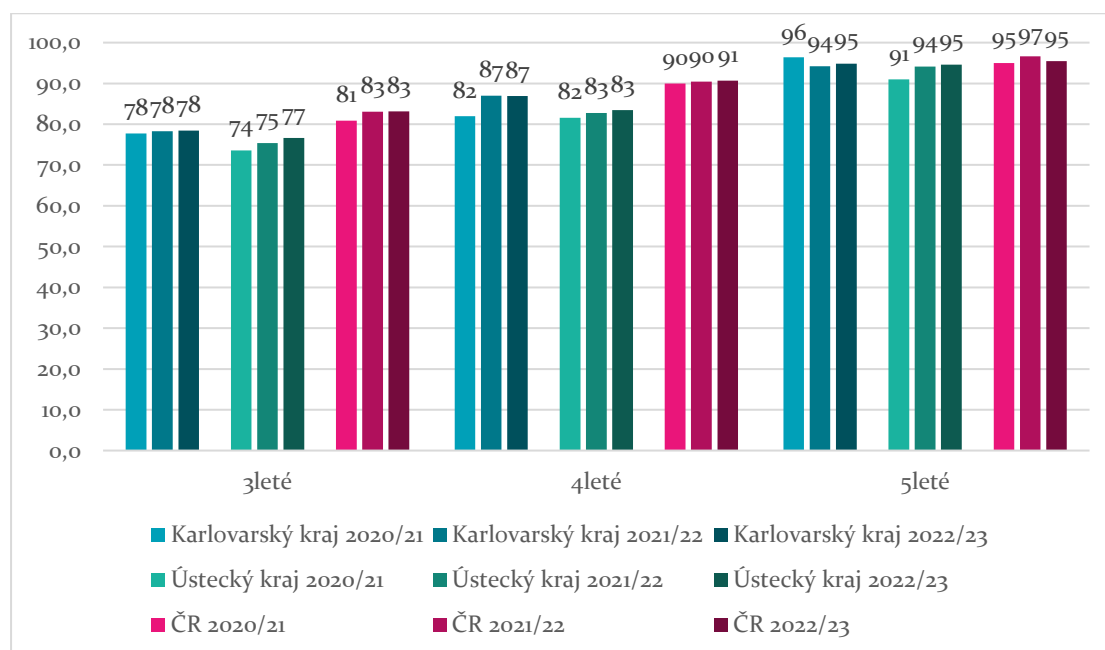
Pro Karlovarský a Ústecký kraj je charakteristický i zvýšený podíl dětí vzdělávaných v přípravných třídách základních škol. Podíl dětí zařazovaných do tohoto typu předškolního vzdělávání je výrazně vyšší, než ve zbylých krajích ČR. Patrné je to především u dětí 6letých (s odkladem povinné školní docházky), ale také u dětí 5letých (v povinném předškolním vzdělávání).

Graf 7 Podíl dětí vzdělaných v přípravných třídách a na přípravném stupni ZŠ speciální, porovnání s průměrem ČR (v %)

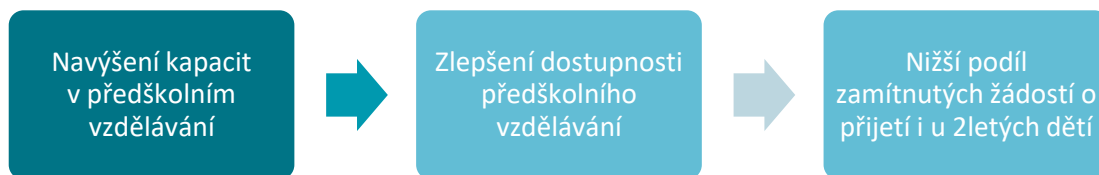
Pro analýzu je potřeba zohlednit toto specifikum obou krajů a počítat i s dětmi v přípravných třídách. Při jejich zahrnutí je zřejmé, že podíl 5letých dětí je již poměrně stabilně na úrovni ostatních krajů ČR. Podíly 4letých a 3letých dětí ve vzdělávání jsou nižší, než je v ČR obvyklé. V Ústeckém kraji docházelo v posledních 2 letech k mírnému navyšování podílu 4letých i 3letých dětí, v Karlovarském kraji došlo ke zvýšení podílu 4letých.

Graf 8 Podíl dětí v předškolním vzdělávání v mateřské škole, přípravné třídě nebo přípravném stupni ZŠ speciální, porovnání s průměrem ČR (v %)

Rizika

Navýšení kapacit v předškolním vzdělávání

Popis opatření: Navyšování kapacit a modernizace mateřských škol byly zajištěny ve spolupráci s operačním programem IROP (Integrovaný regionální operační program) z Evropského fondu pro regionální rozvoj (EFRR). Pro období 2021-2027 má IROP z evropských fondů vyčleněnu částku 14,1 mld. Kč.

Aktuální vývoj docházky dětí do mateřských škol: V trendu docházky do mateřských škol se v posledních letech projevil především výrazný úbytek 2letých dětí. Ve školním roce 2017/18 těchto dětí docházelo do MŠ 45 471, což představovalo téměř 41 % populačního ročníku dvouletých dětí. Poté začal počet dvouletých dětí v MŠ výrazně klesat až na 32 108 dětí ve školním roce 2022/23 (cca 30 % dětí z populačního ročníku dvouletých). Účast těchto dětí na předškolním vzdělávání se vždy významně územně lišila, přičemž nejvyšších hodnot dosahovala v územích s dostatečnou kapacitou MŠ a vysokým zájmem rodičů o předškolní vzdělávání (v Olomouckém kraji docházelo do MŠ v letech 2016 -2018 až 55 % populačního ročníku 2letých dětí).

Pro pokles počtu 2letých dětí v mateřských školách se předpokládá několik příčin:

Nižší zájem rodičů:

- Rodiče mohou v případě existence dětské skupiny v místě bydliště preferovat tuto formu umístění dítěte, především pokud potřebují umístit dítě ještě před 2. narozeninami nebo např. do dětské skupiny dochází i sourozenec. Vzhledem k nižší úplatě se ovšem předpokládá spíše vyšší atraktivita vzdělávání v mateřské škole, dětské skupiny nejsou pro všechny rodiče finančně dostupné a neposkytují státem garantované vzdělávací programy.
- Navýšení rodičovského příspěvku od ledna 2020, příp. též zrušení superhrubé mzdy a s tím spojené zvýšení čistých mezd, které vedlo ke zlepšení finanční situace rodin s malými dětmi¹.
- Vliv pandemie onemocnění covid-19, který mohl vést k obavám z umístění starších batolat do kolektivu.

Přetížení kapacity mateřských škol:

- Povinné předškolní vzdělávání 5letých dětí a nárůst počtů dětí s odkladem povinné školní docházky, které jsou přijímány přednostně a zabírají vyšší podíl kapacity předškolního vzdělávání.
- Silnější populační ročníky dětí ve věku 3-5 let, které zabírají kapacitu mateřských škol. Příliv dětí z Ukrajiny.

¹ Školy a školská zařízení 2022/23, ČSÚ 2023, str. 12

Pokles ochoty přijímat dvouleté děti do mateřských škol:

- Ve školském zákoně bylo explicitně ustanoveno, že dvouleté děti nemají na přijetí do mateřské školy právní nárok. Ředitel školy může přijetí dvouletého dítěte odmítnout i v případě volné kapacity.
- Změna financování škol, která školy finančně nestimuluje k přijímání maximální počtu dětí může vést k odmítání přijetí dětí mladších 3 let.

Analytické ověření: Analýza ověřuje, nakolik bylo výrazné snížení počtu 2letých dětí způsobeno snížením zájmu o předškolní vzdělávání u rodičů těchto dětí, např. z důvodu možnosti docházky do dětské skupiny, či zda ke snížení přispívaly spíše jiné faktory.

Shrnutí závěrů analýzy:

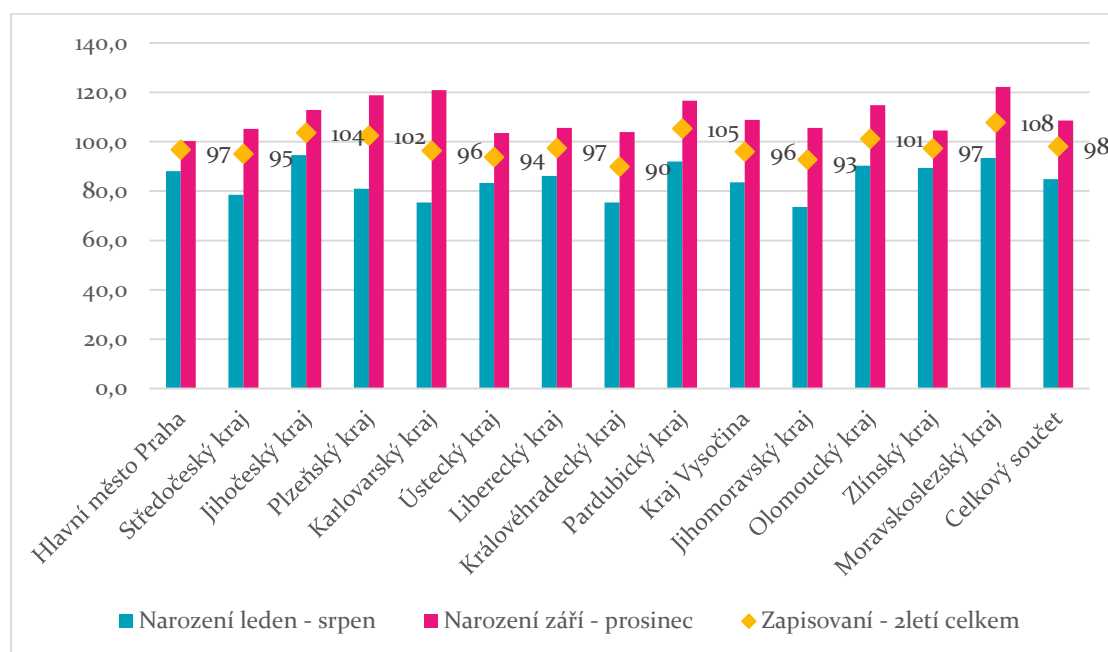
- 1) Snížení zájmu rodičů není příčinou poklesu počtu 2letých dětí v mateřských školách. Počet žádostí o zápis ke vzdělávání v mateřské škole rodičů 2letých dětí byl v roce 2022 přibližně na stejné úrovni, jako v roce 2018.
- 2) Významně klesla úspěšnost podaných žádostí o zápis 2letých dětí, klesla pravděpodobnost přijetí.
- 3) Za nejvýznamnější příčinu je možné označit naplněnost kapacity mateřských škol. V období posledních 5 let se stále zvyšoval celkový počet dětí docházejících do mateřských škol, narůstal však pouze počet starších dětí, ve všech populačních ročnících od 3 do 6 let. Počet dětí mladších 3 let oproti domu výrazně klesal.
- 4) Za další důvod poklesu docházky je možné považovat zánik právního nároku na vzdělávání dvouletých dětí a neochotu některých škol tyto děti přijímat. Pokles docházky dvouletých dětí je patrný především v oblastech, kde byla tradičně jejich účast na vzdělávání vzhledem k dostupným kapacitám vysoká.

Analýza snížení docházky dětí mladších 3let do mateřských škol

Ověření snížení zájmu o předškolní vzdělávání 2letých dětí

Skutečné snížení zájmu o předškolní vzdělávání předpokládá snížení počtu žádostí o vzdělávání u dětí mladších 3 let. Pro analýzu počtu žádostí byly využity údaje z výkazu S 51-01 Výkaz o zápisu k předškolnímu vzdělávání v mateřské škole. Tento výkaz eviduje počet podaných žádostí, nikoliv počet přihlašovaných dětí (pro jedno dítě může být podáno více žádostí). Nejde tak o přesnou evidenci dětí usilujících o přijetí k předškolnímu vzdělávání, nicméně jde o jediný kontinuálně dostupný indikátor zájmu o vzdělávání v mateřské škole. Pro analýzu byly využity údaje o zápisu dětí za posledních 5 let (2018-2022).

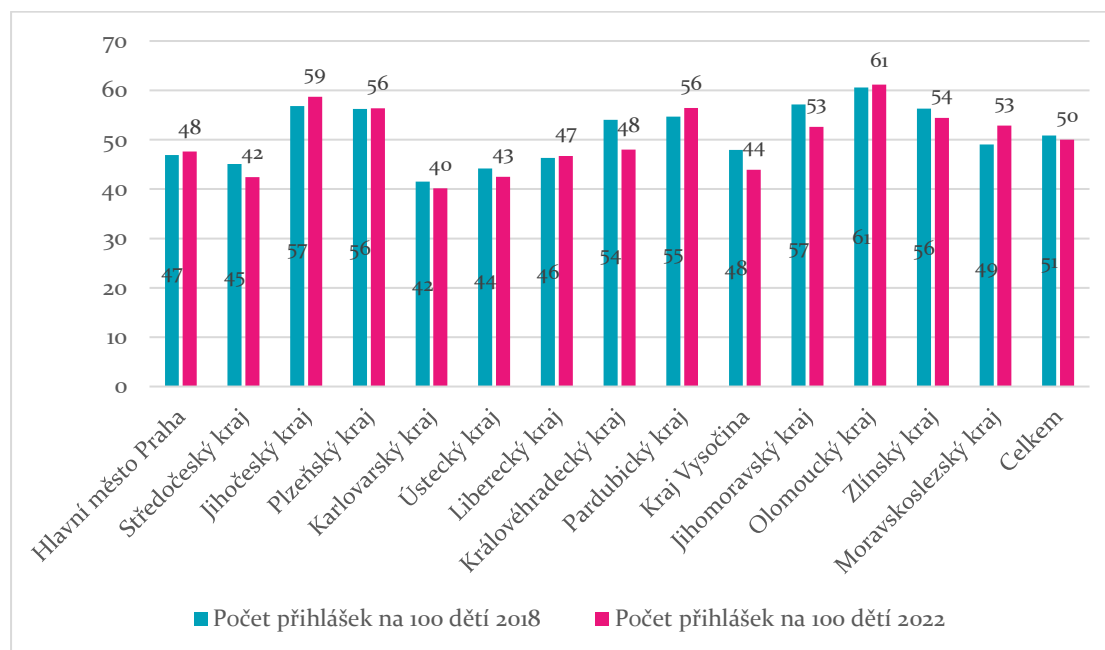
Graf 9 Změna počtu zapisovaných 2letých dětí: porovnání počtu žádostí v roce 2022 ve srovnání s rokem 2018 v %

Mezi lety 2018 a 2022 došlo celkově k mírnému snížení celkového počtu zapisovaných 2letých dětí, v roce 2022 bylo podáno 98,1 % žádostí ve srovnání s rokem 2018. Celkový počet podaných žádostí se tedy snížil jen mírně a pokles v počtu přijatých dětí tedy pravděpodobně není důsledkem sníženého zájmu o vzdělávání v mateřské škole.

Také porovnáním počtu podaných žádostí 2letých dětí s velikostí populačních ročníků bylo ověřeno, že se míra zájmu o předškolní vzdělávání nezměnila. Na 100 dětí v populačním ročníku dvouletých v roce 2022 připadalo 50 podaných žádostí o přijetí oproti 51 žádostem v roce 2018.

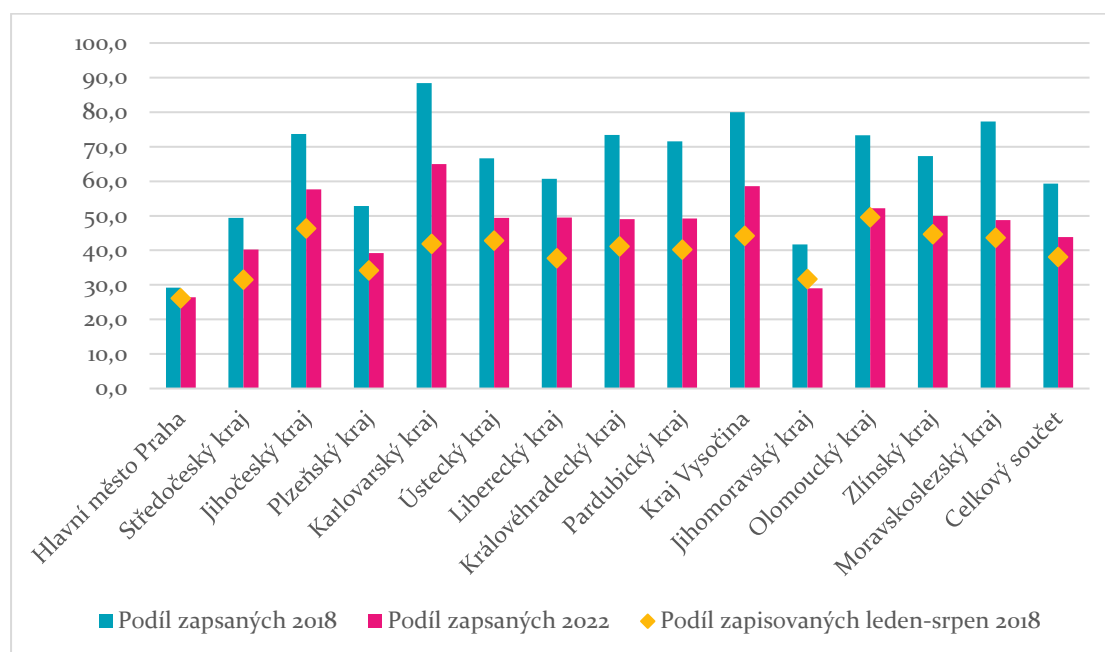
Graf 10 Počet podaných žádostí o přijetí na 100 dětí v populačním ročníku 2letých, porovnání let 2018 a 2022

Ověření dostupnosti předškolního vzdělávání v mateřské škole pro 2leté děti

Došlo ke snížení úspěšnosti podaných žádostí o zápis do mateřské školy, výrazně se snížil podíl zapsaných ze zapisovaných 2letých dětí. Zatímco v roce 2018 bylo přijato 59,3 % podaných žádostí, v roce 2022 šlo o 43,8 % podaných žádostí. Výrazně se snížila šance na přijetí 2letých dětí v krajích, kde byly dříve šance vysoké (Karlovarský kraj, Vysočina, Moravskoslezský kraj, Olomoucký kraj). Naopak v krajích, kde byla míra přijetí 2letých dětí i dříve nízká, se snížila jen mírně (Hlavní město Praha, Středočeský kraj). Snížila se tedy dostupnost předškolního vzdělávání v MŠ pro děti mladší 3 let, zatímco zájem o předškolní vzdělávání se výrazně nesnížil.

Graf 11 Změna podílu zapsaných ze zapisovaných 2letých dětí mezi lety 2018 a 2022

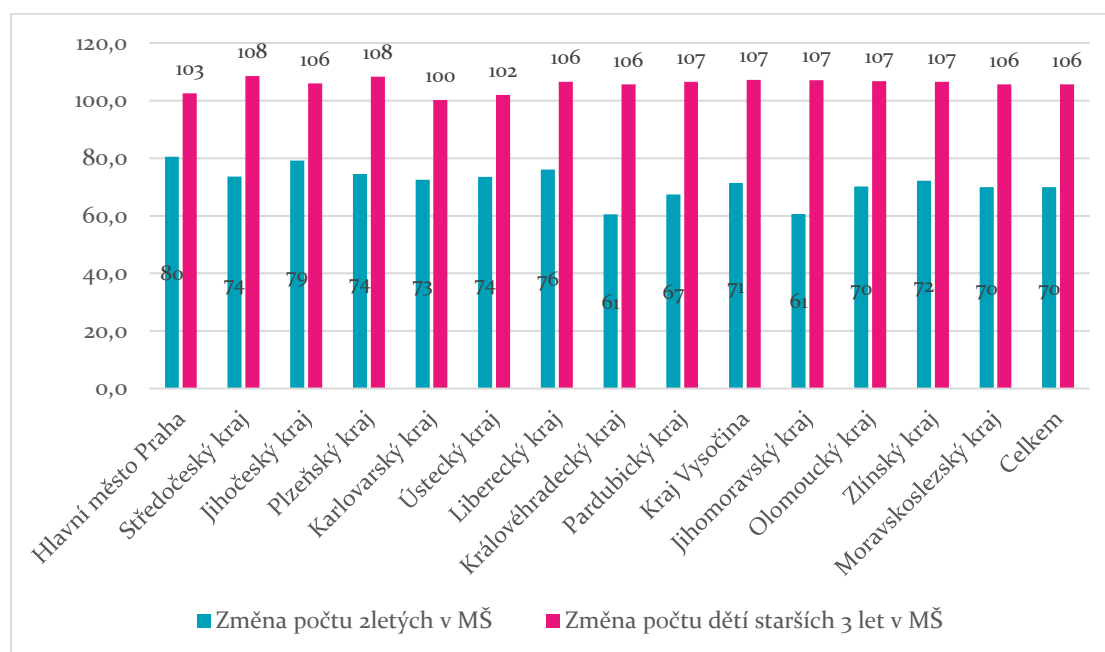

V krajích, kde je šance na přijetí 2letého dítěte nízká, je také nižší podíl přihlášek dětí narozených v lednu až srpnu. Rodiče v těchto krajích tak zřejmě sami vyhodnocují pravděpodobnost přijetí mladšího dítěte jako nízkou a o přijetí se část z nich nesnaží.

Ověření snížení kapacity předškolního vzdělávání pro 2leté děti

Jednou z předpokládaných příčin nižší úspěšnosti 2letých dětí u zápisů do mateřských škol je zaplnění kapacity škol staršími dětmi. V období uvedených 5 let celkový počet dětí v mateřských školách stoupal. Zvyšoval se počet dětí všech věkových skupin kromě 2letých dětí. Jedním z významných důvodů úbytku 2letých dětí v mateřských školách je tedy obsazenost míst v mateřských školách staršími dětmi. Zatímco u dětí 3letých a starších se počet dětí v MŠ zvýšil na 106 % počtu z roku 2018 (navýšení o 18 708 dětí), počet 2letých dětí se snížil na 71,3 % počtu z roku 2018 (pokles o 12 830 dětí). Za vyšší obsazeností mateřských škol staršími dětmi stojí částečně i příchod uprchlíků z Ukrajiny (ve školním roce 2022/23 se v mateřských školách vzdělávalo 10 718 ukrajinských dětí, z toho 6 907 azylantů).

Graf 12 Změna počtu dětí v mateřských školách, porovnání počtu v roce 2022 s rokem 2018 (v %)

Zájem o předškolní vzdělávání u 2letých dětí byl v posledních 5 letech vyrovnaný. Ke snížení počtu 2letých dětí v mateřských došlo především vzhledem k zaplněnosti mateřských škol staršími dětmi. Částečným důvodem je zřejmě také nižší ochota MŠ děti mladší 3 let přijímat. Snížení zájmu o předškolní vzdělávání u rodičů dětí této věkové skupiny nebylo zaznamenáno. Počty žádostí o přijetí pravděpodobně zcela nevypovídají o skutečném zájmu, protože rodiče realisticky odhadují možnosti přijetí dítěte a u mladších dětí žádost o přijetí ani nepodávají.

Podpora zřizovatelů při rozšiřování kapacit MŠ v lokalitách s převisem poptávky

Popis opatření: Navyšování kapacit a modernizace mateřských škol byly zajištěny ve spolupráci s operačním programem IROP (Integrovaný regionální operační program) z Evropského fondu pro regionální rozvoj (EFRR). Pro období 2021-2027 má IROP z evropských fondů vyčleněnu částku 14,1 mld. Kč. Výzvy jsou zaměřené na navyšování kapacit mateřských škol v území s identifikovanou nedostatečnou kapacitou.

Navyšování kapacit je potřebné vzhledem k dlouhodobému převisu poptávky po předškolním vzdělávání. Kapacita předškolního vzdělávání je na území ČR rozprostřena nerovnoměrně a neodpovídá síle populačních ročníků v regionech. Převis poptávky je zaznamenáván s oblastech s progresivní populační dynamikou, kde stávající i budované kapacity zaostávají za nárůstem počtu dětí. V těchto regionech jsou podporováni obecní zřizovatelé v navyšování kapacit mateřských škol, zároveň zde vznikají i školy jiných zřizovatelů.

Aktuální vývoj kapacity mateřských škol: Kapacita mateřských škol je postupně navyšována. Od října 2020 do října 2023 přibylo 11 462 míst v mateřských školách, z toho 9 405 míst (tj. 82 % celkového nárůstu) ve školách zřizovaných obcemi. Místa, která byla za poslední 3 roky nově vytvořena, tvoří 2,7 % celkové kapacity mateřských škol.

Typ MŠ	Obecní MŠ	Soukromé MŠ	Církevní MŠ	Krajské MŠ	Celkem MŠ
Nárůst míst od 31.10.2020	9405	1975	118	-36	11462
Počet míst k 31.10.2023	397 581	18 808	2320	5397	424355

I nadále se však mateřské školy setkávají s převisem poptávky.

Analytické ověření: Analýza ověřuje, nakořík nárůst kapacity mateřských škol zvýšil dostupnost předškolního vzdělávání v oblastech se nejvyšším převisem poptávky.

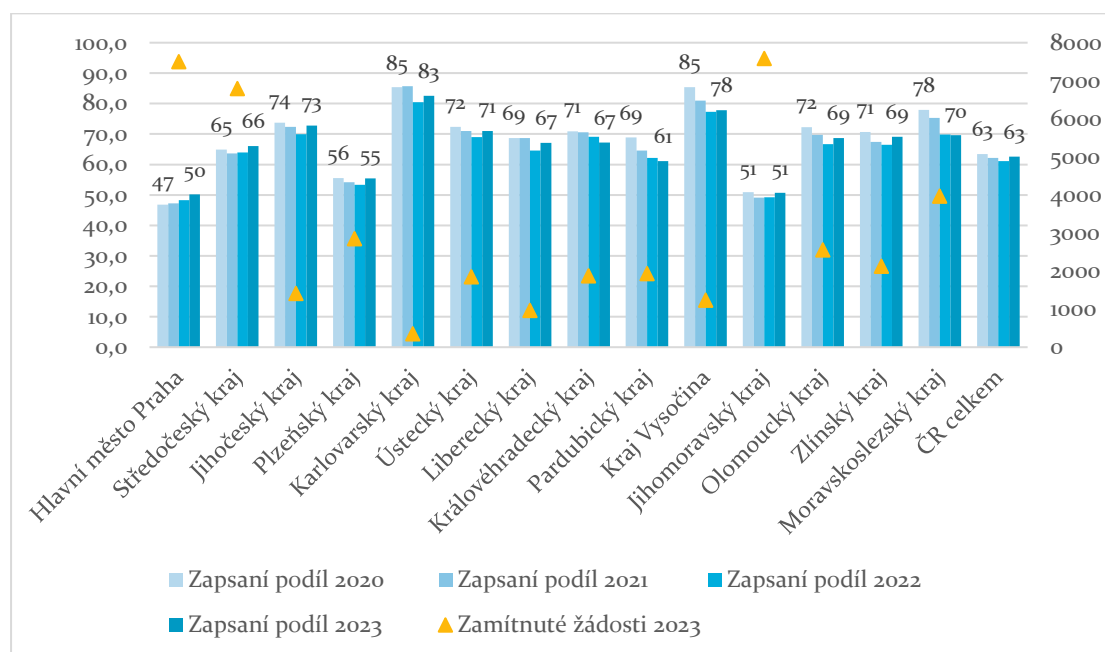
Shrnutí závěrů analýzy:

- 1) Vytvořením nových míst se podařilo navýšit kapacitu mateřských škol, nově vytvořená místa tvoří 2,7 % celkové kapacity mateřských škol.
- 2) Vzhledem k nárůstu počtu dětí v MŠ a nárůstu počtu žádostí o zápis do mateřské školy nedošlo ke zvýšení dostupnosti mateřských škol, podíl přijatých žádostí se významně nezvýšil.
- 3) V ORP s nejvyšším převisem poptávky v roce 2020 se situace i přes dílčí navýšení kapacit příliš nezměnila. Nové investice do kapacit MŠ zatím nebyly přiměřené deficitu míst v předškolním vzdělávání.

Analýza snížení převisu poptávky v oblastech s nejnižší dostupností mateřských škol Celkový vývoj dostupnosti mateřských škol

Pro analýzu počtu žádostí byly využity údaje z výkazu S 51-01 Výkaz o zápisu k předškolnímu vzdělávání v mateřské škole. Tento výkaz eviduje počet podaných žádostí, nikoliv počet přihlašovaných dětí (pro jedno dítě může být podáno více žádostí). Pro školní rok 2023/24 bylo zamítnuto 43 070 žádostí o zápis do mateřské školy, tj. 25,0 % podaných žádostí. V roce 2020 bylo zamítnuto 25,7 % žádostí, situace se tedy zůstává přibližně stejná. Důvodem je, že se zvýšil počet dětí docházejících do MŠ a zvýšil se i počet nových žádostí o vzdělávání v mateřské škole, což kladlo vyšší požadavky na kapacitu mateřských škol. Ve srovnání s rokem 2020 bylo v roce 2023 podáno 110% žádostí. Nově vytvořená místa v mateřských školách v začátku dekády tedy jen zčásti dorovnala nárůst počtu dětí a dostupnost předškolního vzdělávání se celkově příliš nezvýšila. Zhoršování situace se zastavilo až ve školním roce 2023/24 v souvislosti s tím, že se začíná projevovat trend snižování počtu dětí v populačních ročních odpovídajících věku docházky do předškolního vzdělávání (3-5letí).

Graf 13 Podíly zapsaných z celkového počtu zapisovaných, porovnání let 2020 a 2023 (v %)

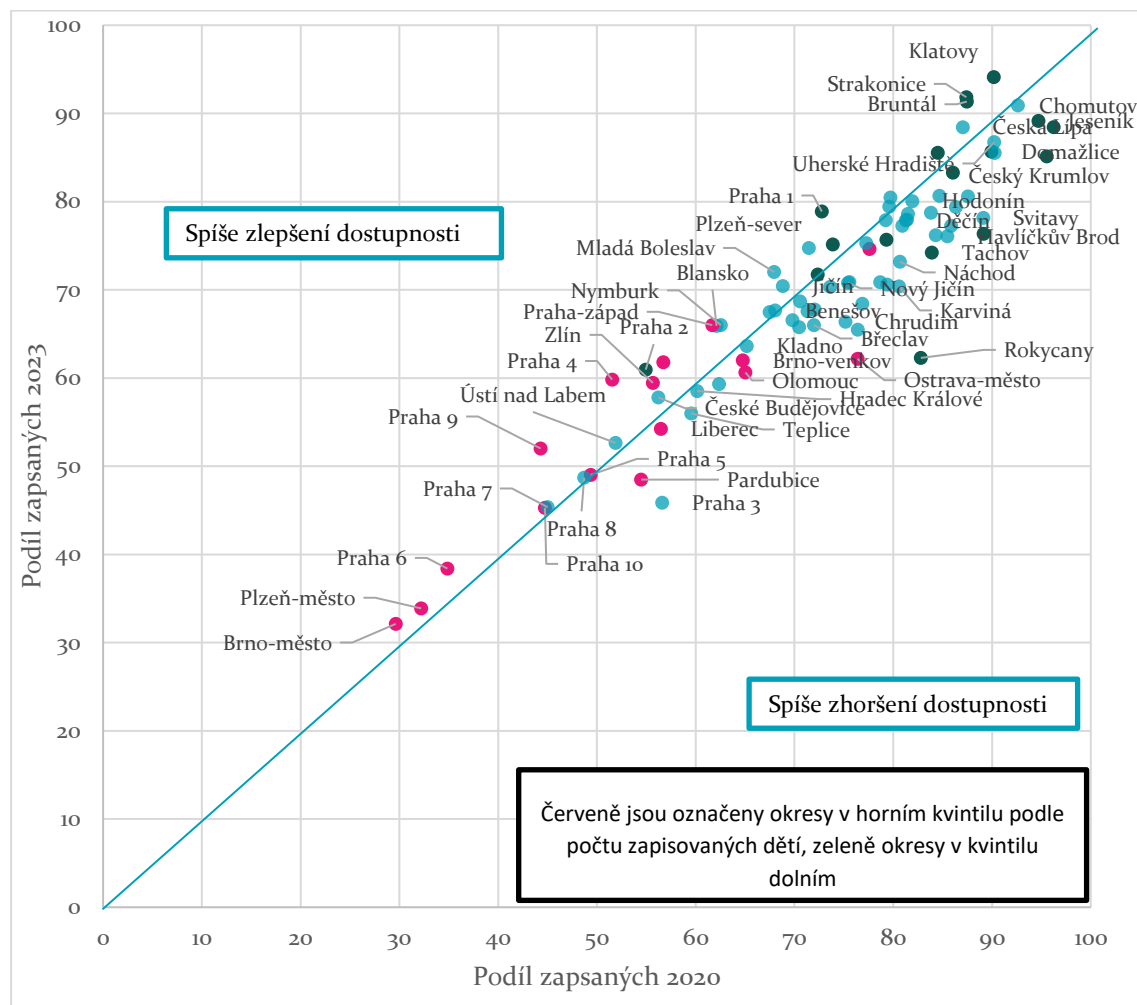
Lokality s nejvyšší převisem poptávky

Nejvyšší převisy poptávky po předškolním vzdělávání mají tradičně největší sídelní aglomerace: Praha a Brno a jejich okolí, krajská města. Dlouhodobě vysoký převis poptávky trápí především Brno, Plzeň a většinu městských částí Prahy. V grafu jsou červeně označeny okresy (a obvody Prahy) s nejvyššími počty zapisovaných dětí. Je zřejmé, že problém nízké dostupnosti předškolního vzdělávání trápí především demograficky dynamické oblasti, ve kterých žije velká část obyvatel s malými dětmi. Proti tomu v okresech s nízkými počty zapisovaných dětí je dostupnost předškolního vzdělávání příznivější.

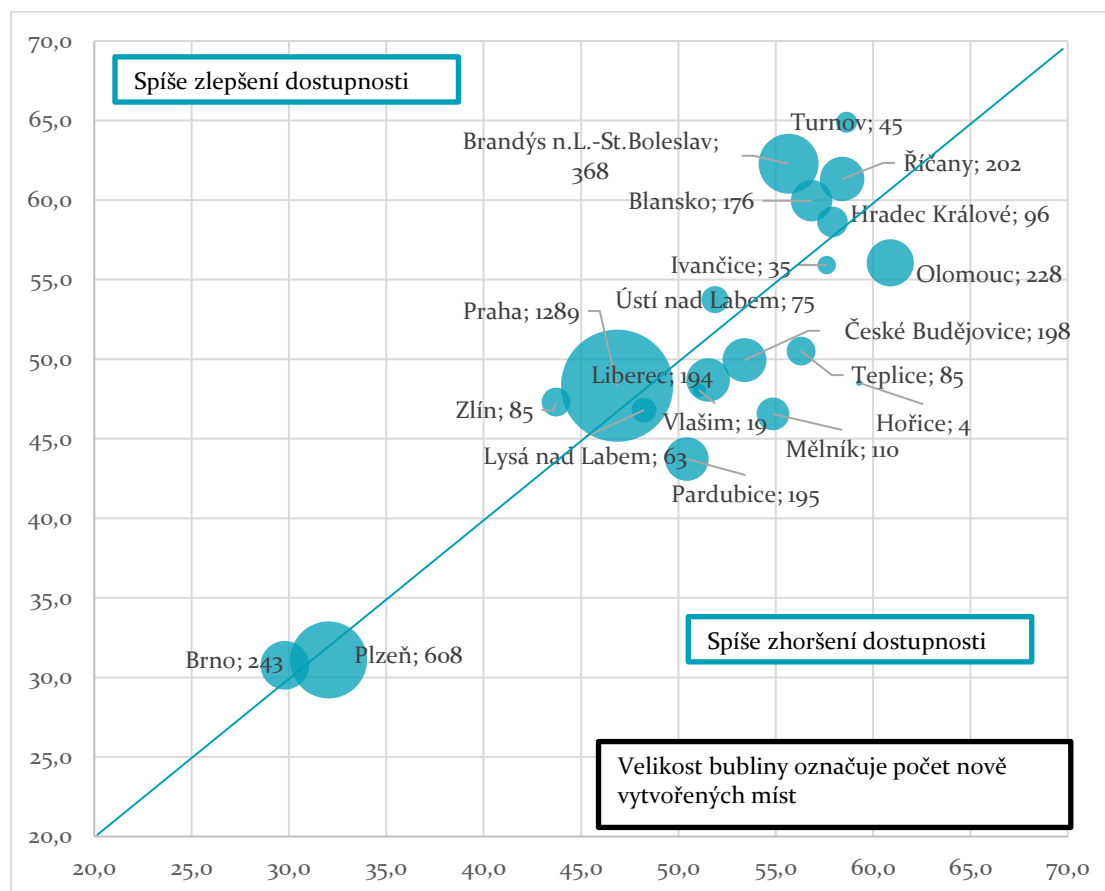
V okresech, které jsou v grafu umístěny nalevo od dělicí čáry, došlo oproti roku 2020 k mírnému zlepšení v podílu zapsaných dětí. Naopak v okresech, které jsou od čáry napravo,

došlo spíše ke zhoršení. Ke zhoršení došlo spíše v okresech s celkově dobrou dostupností předškolního vzdělávání. Příčinou jsou nižší počty přijímaných dětí mladších 3 let.

Graf 14 Okresy ČR podle šance na přijetí do MŠ (podíl zapsaných dětí ze zapisovaných podle podaných žádostí), porovnání vývoje mezi lety 2020 a 2023

Graf 15 ORP s nejvyšším převisem poptávky po předškolním vzdělávání, porovnání vývoje mezi lety 2020 a 2023

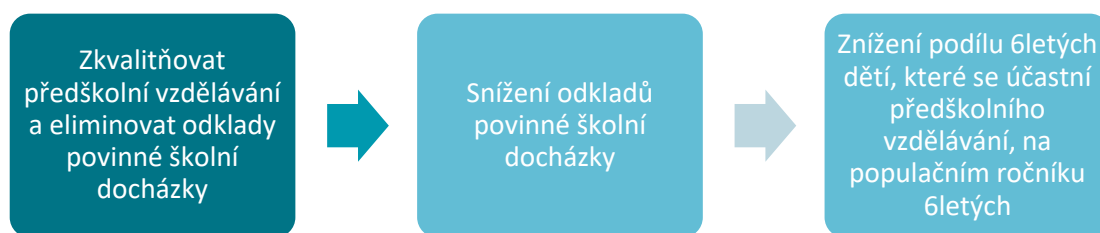

Lokality s nejvyšším převisem poptávky po předškolním vzdělávání jsou dlouhodobě Praha a Brno a jejich širší okolí a většina krajským měst.

Porovnání podílu zapsaných dětí ze zapisovaných (podaných žádostí) ukazuje, že situace se v krátkodobém horizontu uplynulých 3 let příliš nezměnila. Pro porovnání byla vybráno 20 ORP s nejnižším podílem zapsaných ze zapisovaných dětí v roce 2020, sledován byl stav v roce 2023 a počet nově vytvořených míst v mateřských školách. V těchto ORP bylo celkem vytvořeno 4318 nových míst, z toho 76 % ve školách zřizovaných obcemi.

Nízký podíl zapsaných dětí vykazují stále především Brno a Plzeň, a to i přesto, že Plzeň vytvořila v tomto období 608 nových míst, deficit je zde však stále vysoký. Nejvyšší nárůst kapacity vzhledem k počtu vytvořených míst zaznamenala ORP Plzeň (nárůst o 9,3 %, Blansko (8,4 %) a Brandýs nad Labem – Stará Boleslav (7,5 %). Mírné zlepšení dostupnosti předškolního vzdělávání zaznamenaly především ORP Brandýs nad Labem – Stará Boleslav a Turnov. Někde se na nárůstu kapacita významně podílela také iniciativa soukromých zřizovatelů. V Pardubicích, Olomouci a Českých Budějovicích byla aktivita obcí relativně nízká a na nárůstu kapacity se většinou podíleli soukromí zřizovatelé.

Zvýšení kvality předškolního vzdělávání

Popis opatření: Předpokládá se, že jedním z dopadů zvyšování kvality předškolního vzdělávání je lepší připravenost dětí na nástup do základního vzdělávání a tím pádem i snižování odkladů povinné školní docházky. Mezi cíli v oblasti aktualizace RVP PV a zvyšování kvality vzdělávání bylo proto také posílení sledování a hodnocení efektivity vzdělávacích výsledků v předškolním vzdělávání a příprava postupů pro využívání pedagogické diagnostiky.

Vývoj počtu dětí s odkladem povinné školní docházky v mateřských školách:

Počet 6letých dětí v mateřských školách se zvýšil z 20 973 na 21241 ve školním roce 2023/24).

Analytické ověření: Analýza ověřuje, zda se snižuje podíl 6letých dětí, které dochází do předškolního vzdělávání, na populačním ročníku. Zahrnuti budou jak děti vzdělávající se v MŠ, tak děti z přípravných tříd.

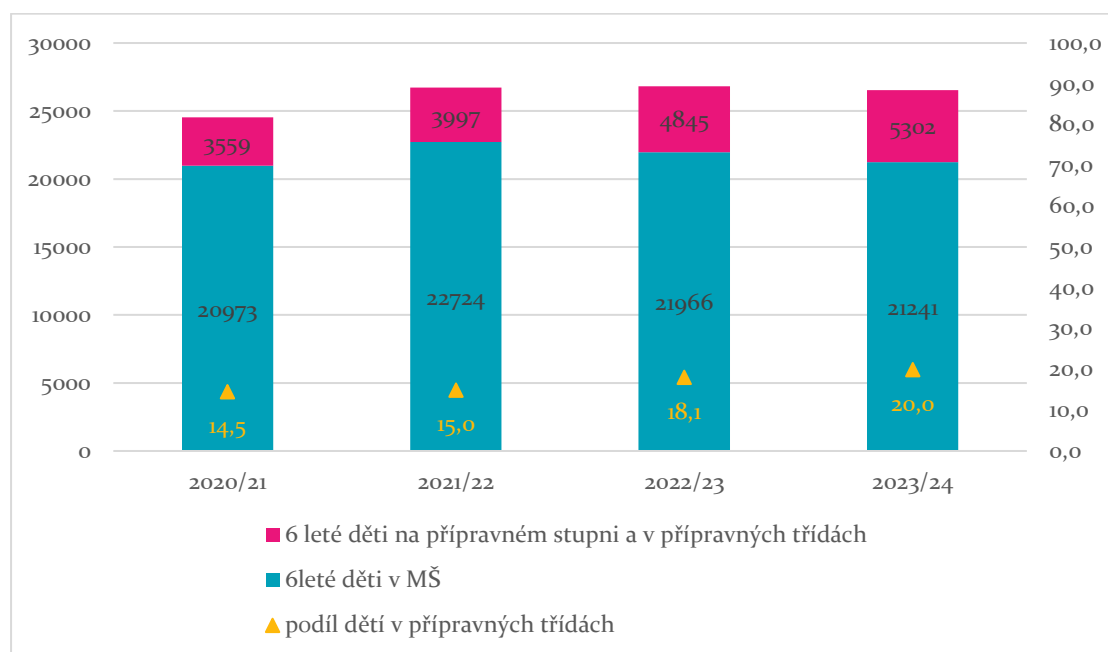
Shrnutí závěrů analýzy:

- 1) Počet dětí s odkladem povinné školní docházky v předškolním vzdělávání i jejich podíl na populačním ročníku 6letých se zvýšil ve školním roce 2021/22, poté se opět mírně snížil, ale stále je nad úrovní roku 2020/21. Nedá se tedy na základě tohoto ukazatele usuzovat, že by docházelo ke zvyšování kvality předškolního vzdělávání.
- 2) Ve sledovaném období docházelo v předškolním vzdělávání k většímu zaměření na práci s dětmi s odklady v přípravných třídách. Podíl dětí s odklady povinné školní docházky, které se vzdělávají v přípravných třídách, přesáhl v roce 2023/24 jednu pětinu.

Analýza vývoje podílu dětí z populačního ročníků 6-letých v předškolním vzdělávání

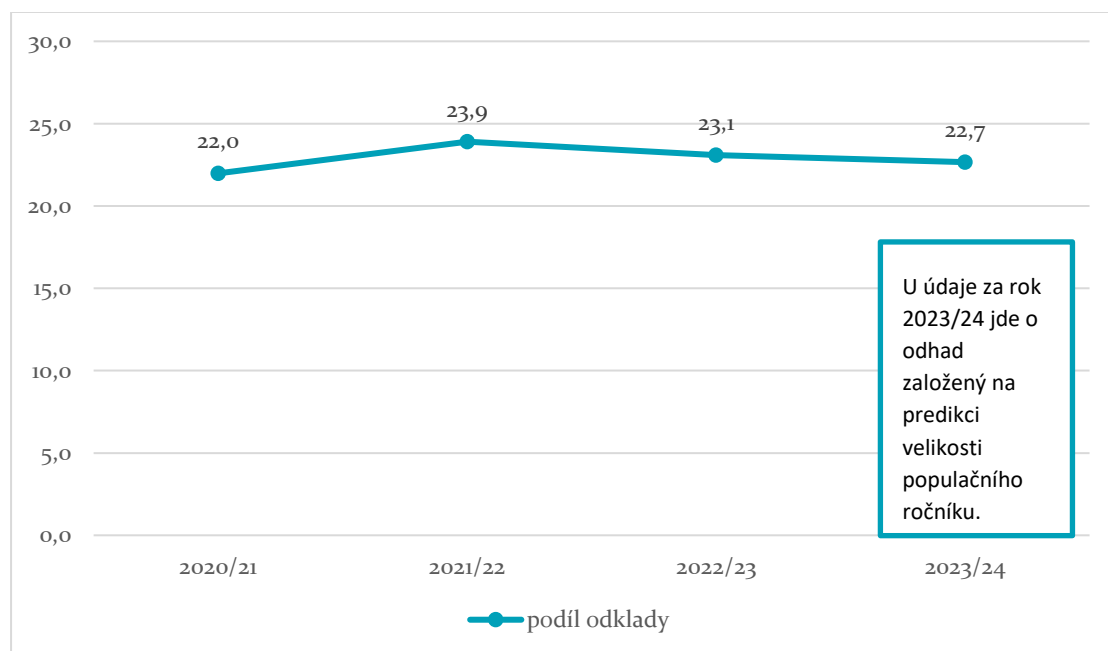
Počet dětí s odkladem povinné školní docházky vzrost ve školním roce 2021/22, kdy přesáhl počet 25 000 dětí. Měnila se však struktura vzdělávání těchto dětí, rostla obliba přípravných tříd. Zatímco ve školním roce se 14,5 % dětí s odkladem vzdělávalo v přípravných třídách, v roce 2023/24 šlo už o pětinu. Stále platí, že udílení odkladů povinné školní docházky je silně genderově ovlivněno. Ve školním roce představovali chlapci 60,1 % dětí s odkladem.

Graf 16 Vývoj počtu dětí s odkladem povinné školní docházky v předškolním vzdělávání

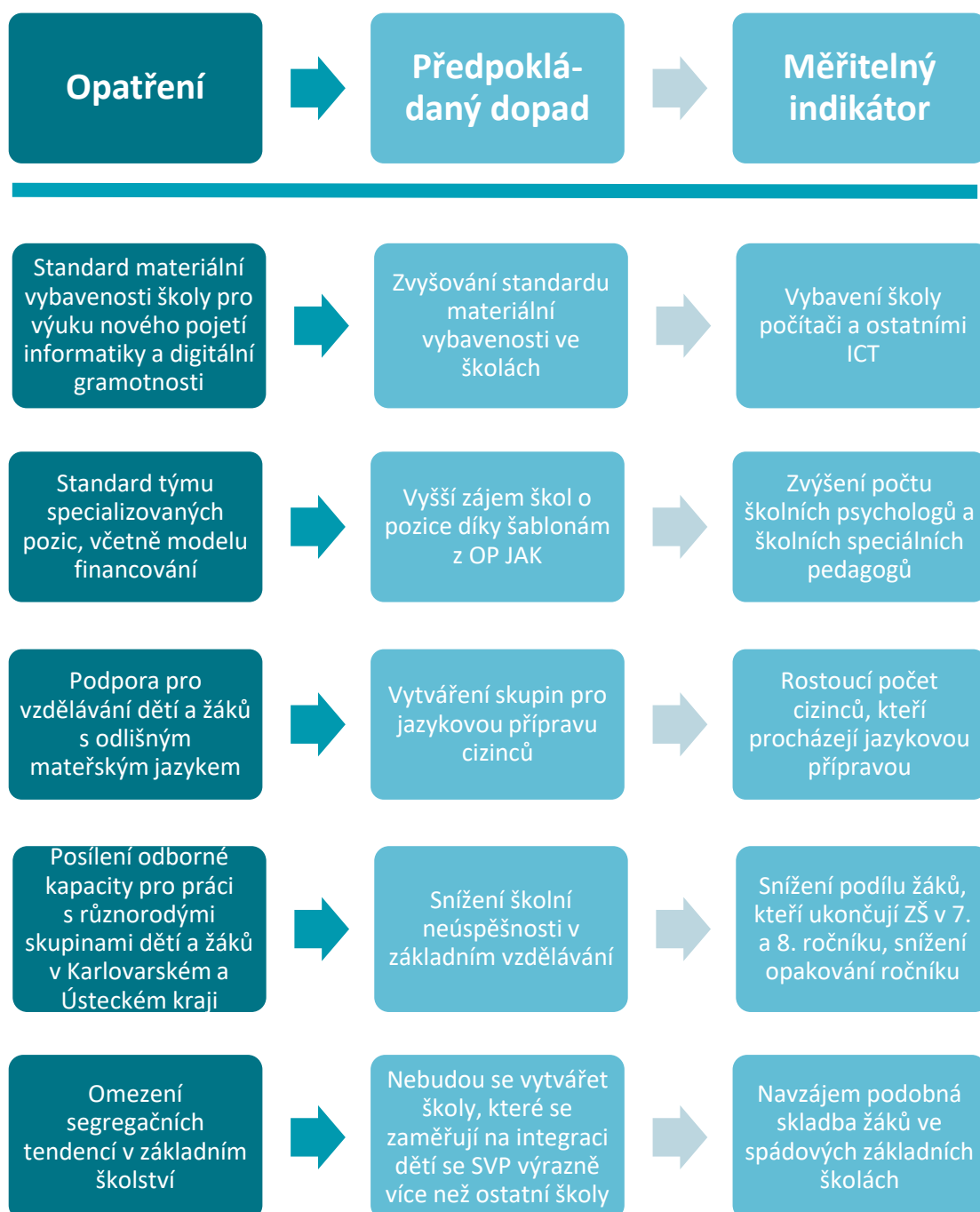

Podíl 6letých dětí s odkladem povinné školní docházky, které se zúčastní předškolního vzdělávání, na populačním ročníku 6letých, zůstal ve sledovaném období stabilní. Pohybuje se nad 20 %. Pro výpočet podílu byl použit odhad velikosti populačního ročníku k 31.8. daného školního roku.

Graf 17 Vývoj podílu dětí s odkladem povinné školní docházky v předškolním vzdělávání na populačním ročníku 6letých

ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVÁNÍ – AKTIVITY S MĚŘITELNÝM DOPADEM

Pozitivní zjištění

Standard materiální vybavenosti školy pro výuku nového pojetí informatiky a digitální gramotnosti

Popis opatření:

Do obsahu RVP ZV bylo integrováno nové pojetí informatiky a digitální gramotnosti. Školy mají od roku 2022 k dispozici inovovaný RVP ZV v oblastech informatiky a digitální gramotnosti a modelové ŠVP k revidovanému RVP ZV. Byl zveřejněn minimální standard materiální vybavenosti školy pro výuku nového pojetí informatiky a digitální gramotnosti.

Vývoj vybavení ICT:

Dochází k posunu ve vybavení škol ICT.

Analytické ověření: Analýza ověřuje, v jakých konkrétních oblastech došlo k posunu ve vybavení škol ICT, a nakolik změna adresovala potřebu základních škol.

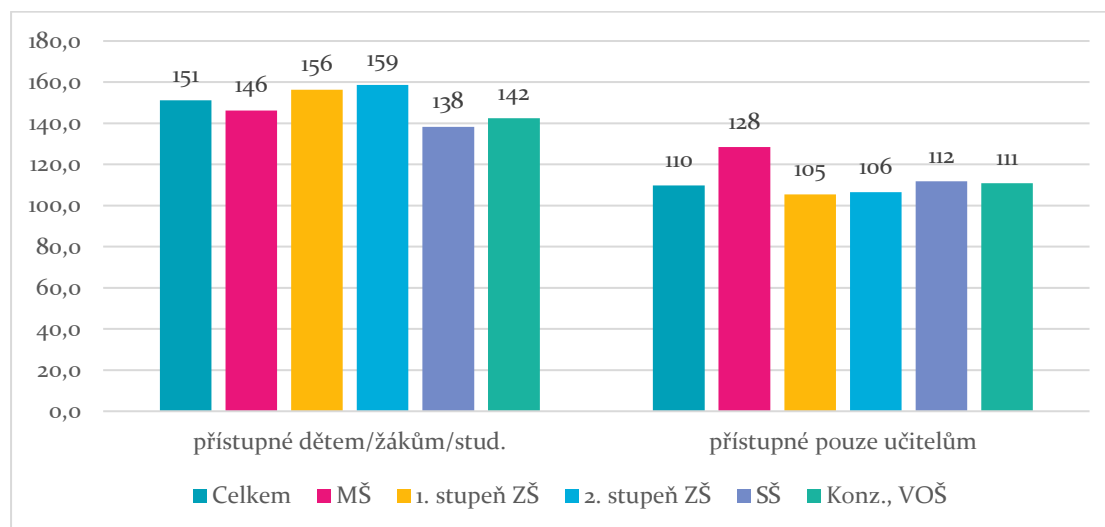
Shrnutí závěrů analýzy:

- 3) Výrazně se zvýšilo vybavení škol v oblasti přenosných zařízení typu notebook, tablet, vybavení mobilními učebnami, výrazně se zvýšilo využívání školních informačních systémů a zvýšila se podpora BYOD.
- 4) Uvedené změny se významně dotkly základních škol, které vedly v rychlosti pořizování mobilních učeben a podpory BYOD.

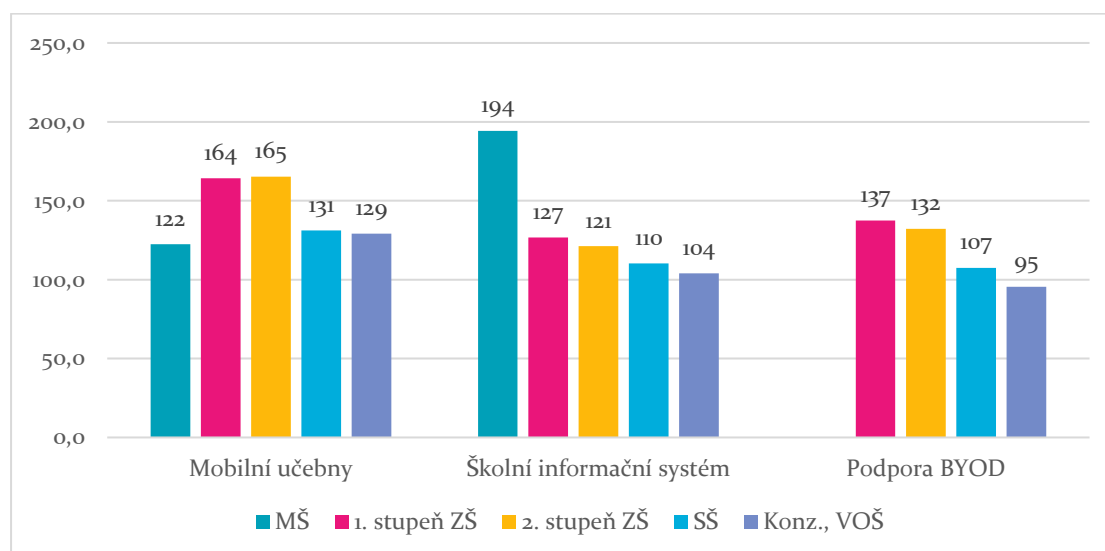
Vybavení škol ICT technologiemi

Na počátku aktuální dekády se výrazně zvyšovalo vybavení škol přenosnými zařízeními typu notebook/tablet, šlo jak o zařízení přístupná dětem/žákům, tak zařízení určená pro učitele. K nejvyššímu nárůstu došlo u zařízení určených pro žáky 1. a 2. stupně ZŠ. Dále byly významně navýšeny počty mobilních učeben. Boomu se těšily také školní informační systémy, z nichž naprostá většina je on-line přístupná rodičům. V základních školách výrazně narostla podpora BYOD.

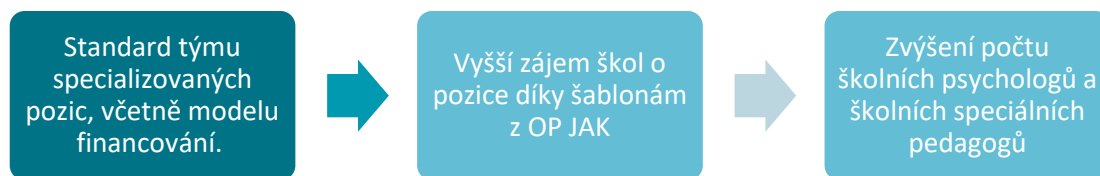
Graf 18 Vybavení školy přenosnými zařízeními typu notebook, tablet, apod., porovnání školního roku 2023/24 se stavem v roce 2021/22, v %

Graf 19 Vybavení školy ostatními ICT, porovnání školního roku 2023/24 se stavem v roce 2021/22, v %

Institucionalizace specializovaných pozic ve školách

Popis opatření:

Aktuálně je model ověřován prostřednictvím výzvy Šablony pro MŠ a ZŠ I z OP JAK, z něhož mohou základní školy/pedagogicko-psychologické poradny čerpat finanční prostředky na školní psychology a/nebo školní speciální pedagogy, nárokově na výši úvazku podle předem daných kritérií (počet žáků ve škole, podíl žáků se speciálními vzdělávacími potřebami).

Vývoj počtu specializovaných pozic:

Dostupnost o školních psychologů a speciálních pedagogů není považována za dostatečnou.

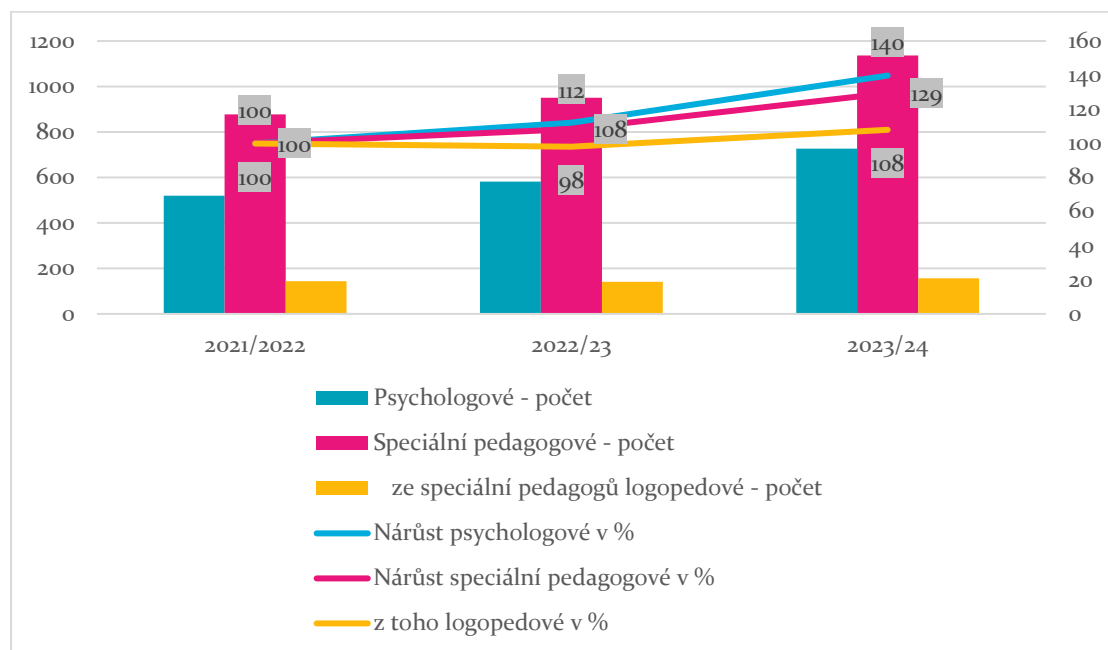
Analytické ověření: Analýza ověřuje, zda dochází k nárůstu pracovníků na pozici školních psychologů a speciálních pedagogů.

Shrnutí závěrů analýzy:

- 1) Od školního roku 2021/2022 došlo ke znatelnému navýšení počtu jak školních psychologů, tak školních speciálních pedagogů. Nejrychleji narůstal počet školních psychologů, za dva roky se podařilo navýšit jejich počet na 140 % stavu z roku 2021/2022.
- 2) Relativně pomalu narůstá počet školních speciálních pedagogů se zaměřením na logopedii.

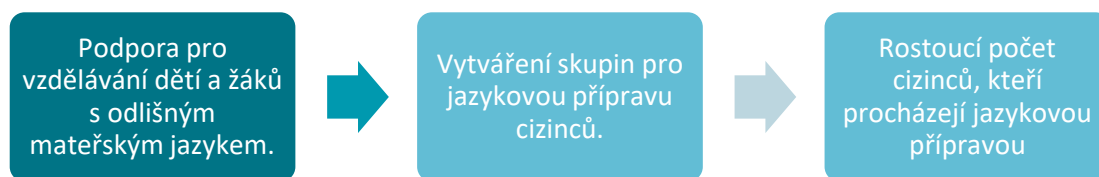
Nárůst počtu specializovaných pozic ve školách

Graf 20 Nárůst počtu školních psychologů a školních speciálních pedagogů

Příležitosti

Podpora vzdělávání dětí a žáků s odlišným mateřským jazykem

Popis opatření:

Od září 2021 funguje nový systém jazykové podpory cizinců v předškolním a základním vzdělávání. Došlo k novelizaci vyhlášky o předškolním vzdělávání (č. 14/2005 Sb.) a vyhlášky o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky (č. 48/2005 Sb.). Podporu pro vzdělávání dětí a žáků s odlišným mateřským jazykem bylo možné čerpat v rámci zjednodušených projektů OP JAK a v rámci doučování z Národního plánu obnovy. V rámci projektu ESF APIV A byly vytvořeny podpůrné materiály pro školy.

Vývoj počtu žáků cizinců:

Počet žáků s cizím státním občanstvím v poslední době narůstá. Skokově se zvýšil v souvislosti s přílivem žáků z Ukrajiny.

Analytické ověření: Analýza ověřuje, zda je zajištěna podpora jazykové přípravy cizinců prostřednictvím skupin pro jazykovou přípravu.

Shrnutí závěrů analýzy:

- 1) Počet žáků – cizinců se ve školním roce 2022/23 oproti předchozímu roku více než zdvojnásobil (podle stavu k 30.9).
- 2) Skupiny pro jazykovou přípravu cizinců byly početné především ve školním roce 2022/23 – z hlediska kapacity do nich mohla docházet přibližně polovina cizinců, kteří nově do českých základních škol přibyli. Ve školním roce 2023/24 působil k 1.9. přibližně poloviční počet skupin pro jazykovou přípravu ve srovnání s počtem skupin, které působil v průběhu roku 2022/23.

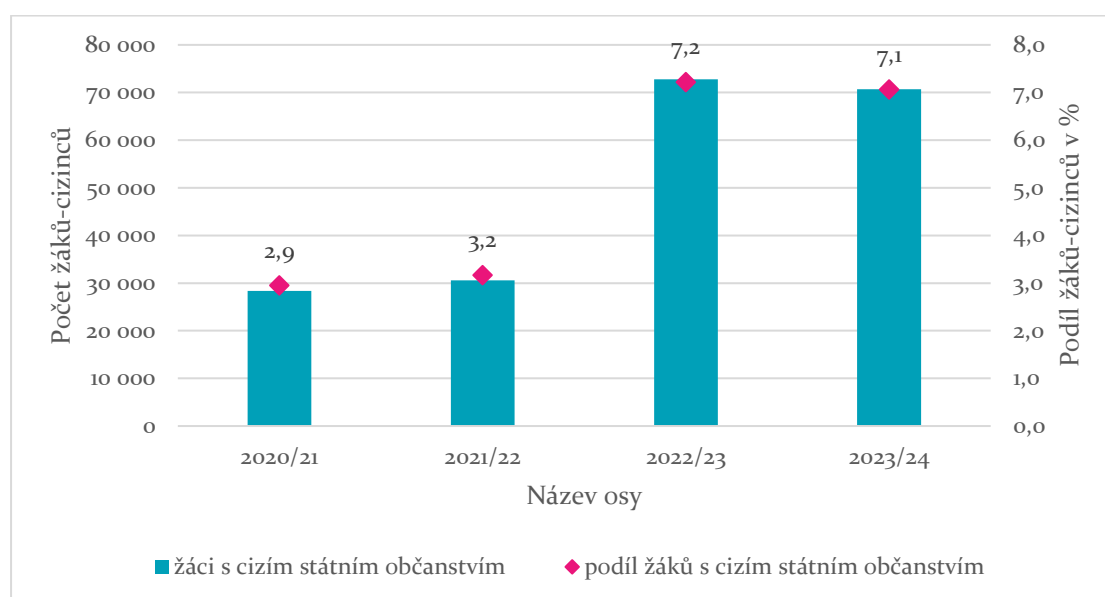
Podpora vzdělávání žáků s odlišným mateřským jazykem v základních školách

U plynulých letech došlo ke skokovému nárůstu žáků s cizím státním občanstvím. Počet žáků – cizinců se ve školním roce 2022/23 oproti předchozímu roku více než zdvojnásobil (podle stavu k 30.9).

Nelze zcela ztotožnit žáky – cizince s žáky s odlišným mateřským jazykem s potřebou podpory osvojení českého jazyka. Evidovaný počet žáků – cizinců je využit jako kontextová proměnná.

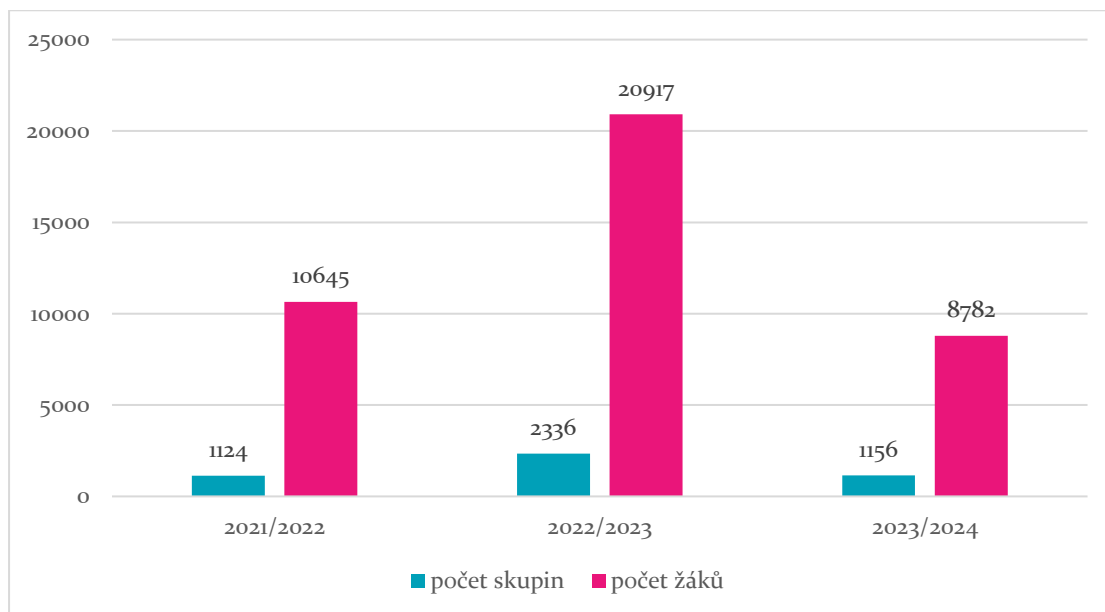
Od roku 2023/24 je zjišťován také počet žáků s neostatečnou znalostí vyučovacího jazyka. Těchto žáků bylo zaznamenáno 8783, z toho 6900 z Ukrajiny.

Graf 21 Počet a podíl žáků s cizím státním občanstvím v základních školách

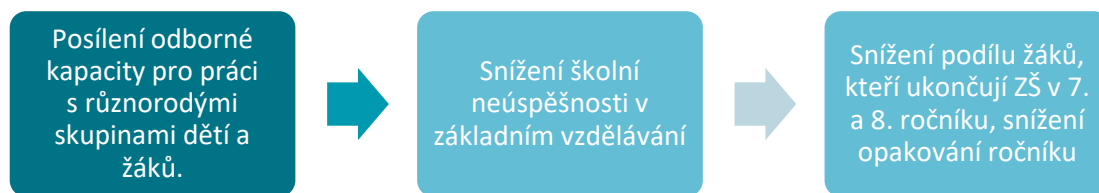

Skupiny pro jazykovou přípravu byly početné především ve školním roce 2022/23. Podle údajů evidovaných k 30.9.2023 se jejich počet v aktuálním školním roce výrazně snížil.

Graf 22 Skupiny pro jazykovou přípravu cizinců

Komplexní podpora pro školy v obcích s vyšším podílem dětí a žáků ohrožených sociálním vyloučením v Karlovarském a Ústeckém kraji

Popis opatření:

Pro posílení odborné kapacity a kompetence pro práci s různorodými skupinami dětí a žáků byly připraveny a realizovány cílené programy DVPP a podpory dle potřeb škol. Celkem bylo podpořeno 57 škol v Karlovarském a Ústeckém kraji v rámci programu „Podpora a další vzdělávání pedagogických pracovníků ve strukturálně postižených regionech v období únor–červen 2022“, realizovaného NPI ČR. „Balíček podpory“ určený daným školám, složený ze seminářů, nabídky expertního poradenství, mentoringu pro učitele, koučinku pro ředitele a stáží, vzájemné kolegiální podpory učitelů v regionu.

Školní neúspěšnost ve strukturálně postižených regionech:

Školní neúspěšnost je ve strukturálně postižených regionech trvale vyšší, než v ostatních regionech České republiky

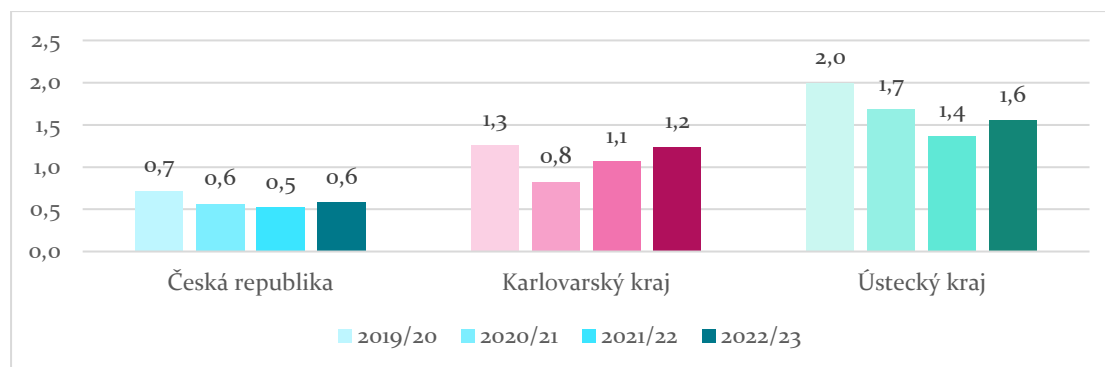
Analytické ověření: Analýza ověřuje vývoj vybraných ukazatelů školní neúspěšnosti v uplynulých letech v Karlovarském a Ústeckém kraji, které mohly být ovlivněny realizovanými opatřeními.

Shrnutí závěrů analýzy:

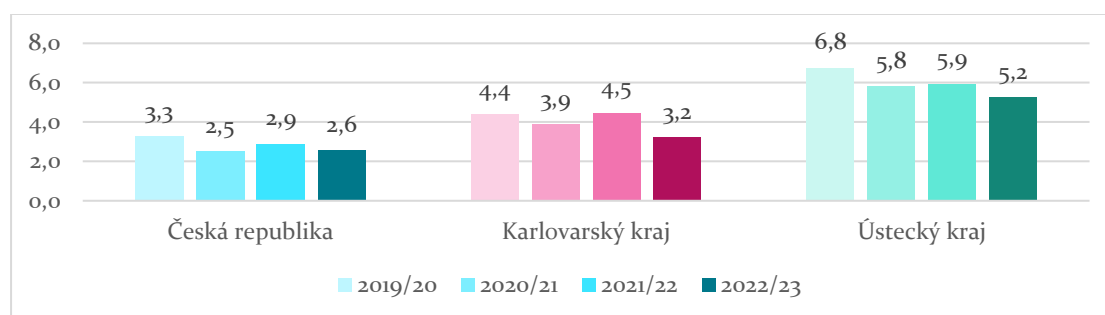
- 1) Míra ukončování ZŠ v 7. a v 8. ročníku se v rámci aktuální dekády spíše snižuje. Situace v posledních letech však byla narušena uzavřením škol v souvislosti s epidemií onemocnění způsobeného koronavirem SARS-CoV-2. I vzhledem ke krátké době působení přijatých opatření je potřeba vývoj situace monitorovat především v nastávajících letech.
- 2) Podíl žáků opakujících ročník se výrazně snížil ve školním roce 2020/21, aby prudce narostl v roce následujícím. Od roku 2022/23 se míra opakování ročníku snižuje. I zde byl vývoj situace ovlivněn uzavřením škol v době epidemie a možný pozitivní trend bude potřeba ověřit v dalších letech.

Předčasné ukončování docházky do základní školy

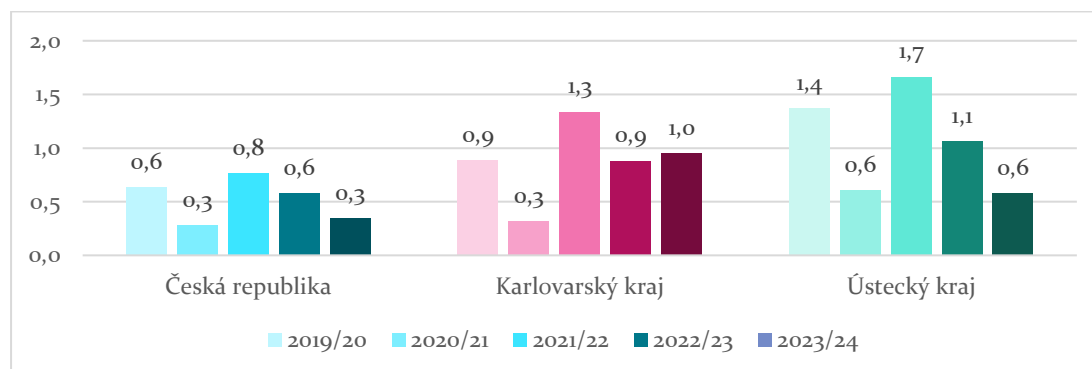
Graf 23 Ukončení povinné školní docházky v 7. ročníku, běžné třídy základní školy, podíl ze žáků 7. ročníku

Graf 24 Ukončení povinné školní docházky v 8. ročníku, běžné třídy základní školy, podíl ze žáků 8. ročníku

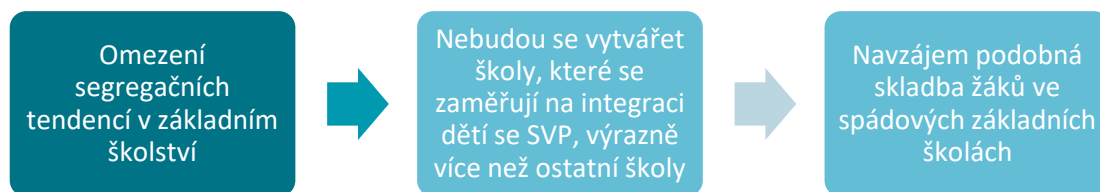

Graf 25 Podíl žáků opakujících ročník, běžné třídy základní školy

Rizika

Omezení segregáčních tendencí v základním školství

Popis opatření:

Cílem je omezit segregáční tendence v základním školství. Tyto tendence se projevují existencí působení škol s odlišnou skladbou žáků, často v rámci jedné obce. Může jít o segregaci etnickou, kdy se určité školy v regionu zaměřují na práci s romskými dětmi, popř. na děti z odlišného a kulturního životního prostředí, popřípadě celkově n inkluzi dětí s dalšími formami SVP. Formují se tak v rámci běžných spádové školy, které dokáží dobře pracovat s žáky se SVP nebo určitým typem těchto potřeb a jsou proto rodinami těchto žáků vyhledávány, často i na doporučení poradenských pracovišť. Na druhou stranu existují školy, které se integraci dětí se SVP příliš nevěnují.

Segregační tendence v základním školství

Skladba žáků je v běžných základních školách velmi rozdílná, existují školy, ve kterých vznikají shluky žáků se SVP. Může jít o různé typy SVP: žáky ze sociálně znevýhodněného prostředí, žáky se zdravotním postižením, žáky cizince. Výskyt různých typů SVP ve školách spolu často koreluje, jsou školy, které dokáží vzdělávat i žáky, kteří v mainstreamových školách neprospívají, a rodiče těchto dětí je cíleně vyhledávají.

Analytické ověření: Analýza ověřuje na příkladu zdravotně postižených žáků integrovaných v běžných třídách, zda se segregáční tendence v základních školách spíše prohlubují nebo vyrovnávají.

Shrnutí závěrů analýzy:

- 1) V oblasti četnosti integrace zdravotně postižených žáků do běžných tříd existuje značná variabilita, a to jak na úrovni regionů, tak na úrovni jednotlivých škol. Jsou školy, ve kterých zdravotně postižení žáci představují značný podíl z celkového počtu žáků školy, na druhou stranu některé školy mají velmi nízký podíl těchto žáků.
- 2) Od školního roku 2018/19 došlo k několika posunům:
 - Celkově se mírně se zvýšil podíl individuálně integrovaných žáků se zdravotním postižením.
 - Ubylo škol, které tyto žáky neintegrují vůbec nebo jen v minimální míře.
 - Přibýlo škol, které jsou zatíženy integrací výrazně více než školy ostatní.
 - Index nepodobnosti škol v oblasti skladby žáků škol se mírně snížil, celkově tedy došlo spíše k mírnému zlepšení situace.

Omezení segregáčních tendencí v základním školství

Pro analýzu segregáčních tendencí byla vybrána skupina žáků se zdravotním postižením integrovaných do běžných tříd základních škol. Jedná se o nejpočetnější skupinu žáků se SVP, které je relativně dobře evidována. Data z výkazů M3 umožňují určit, zda jsou tyto žáci zařazeni

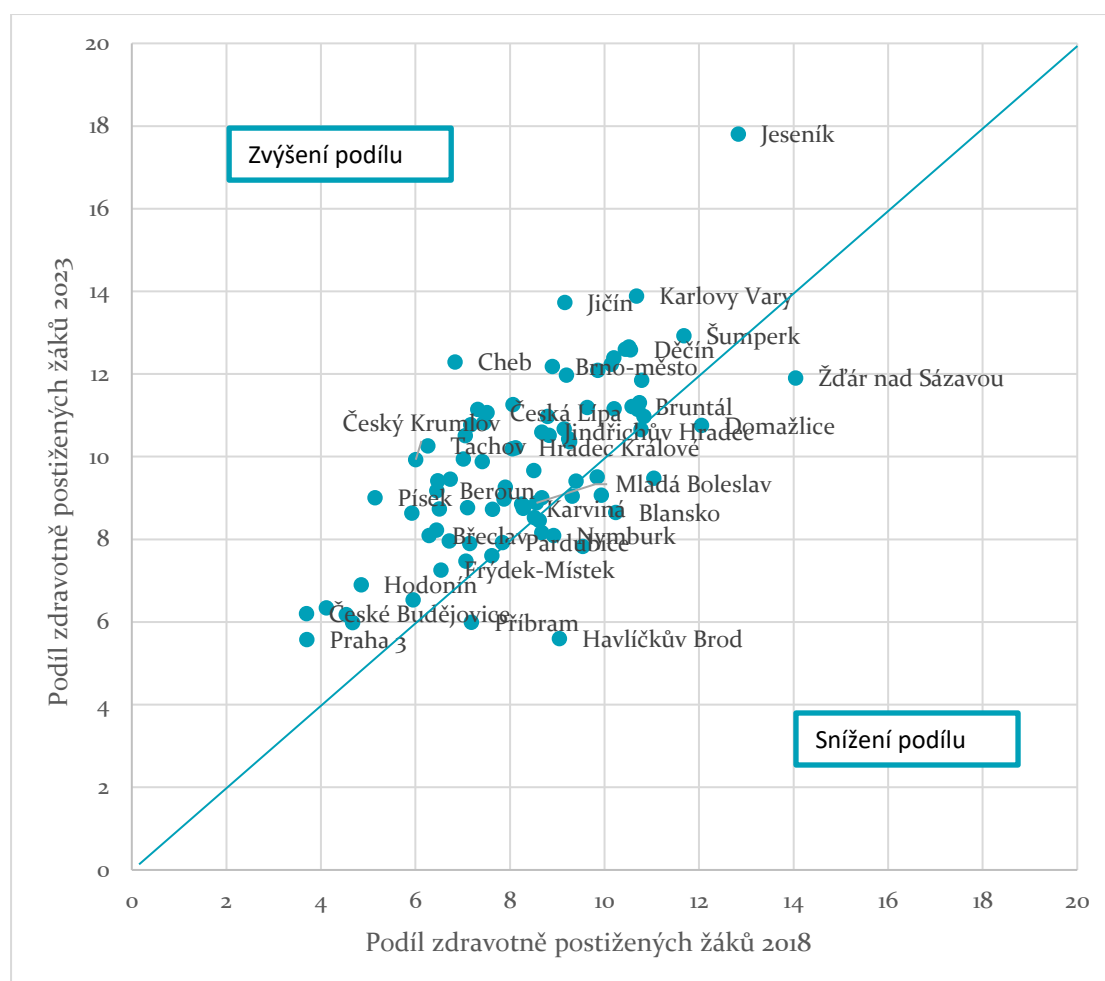
v běžných nebo speciálních třídách, což je u jiných typů SVP problematické. Zahrnuty byly všechny typy zdravotního postižení bez zohlednění poskytovaného stupně podpory.

Pro srovnání byly použity školní roky 2018/20 a 2023/24. V kratším časovém úseku by pravděpodobně nebylo možné mapovat změny, protože složení žáků ve školách se obměňuje pomalu a nelze předpokládat velké meziroční změny.

V rámci inkluzivního vzdělávání se předpokládá, že žáci se zdravotním postižením budou ve spádových školách zastoupeni více méně rovnoměrně, protože tyto školy budou věnovat inkludovaným žákům přiměřenou péči. V praxi však existují značné rozdíly v přístupu, a to jak mezi regiony, tak mezi jednotlivými školami. Na úrovni okresů se podíl takto integrovaných žáků pohybuje od cca 6 % do 18 % žáků běžných tříd základních škol. Celkově se podíl individuálně integrovaných žáků v běžných třídách základních škol ve sledovaném období zvýšil z 8,3 % na 9,7 %.

Jak ukazuje následující graf, ke zvýšení podílu žáků se zdravotním postižením došlo ve většině okresů České republiky.

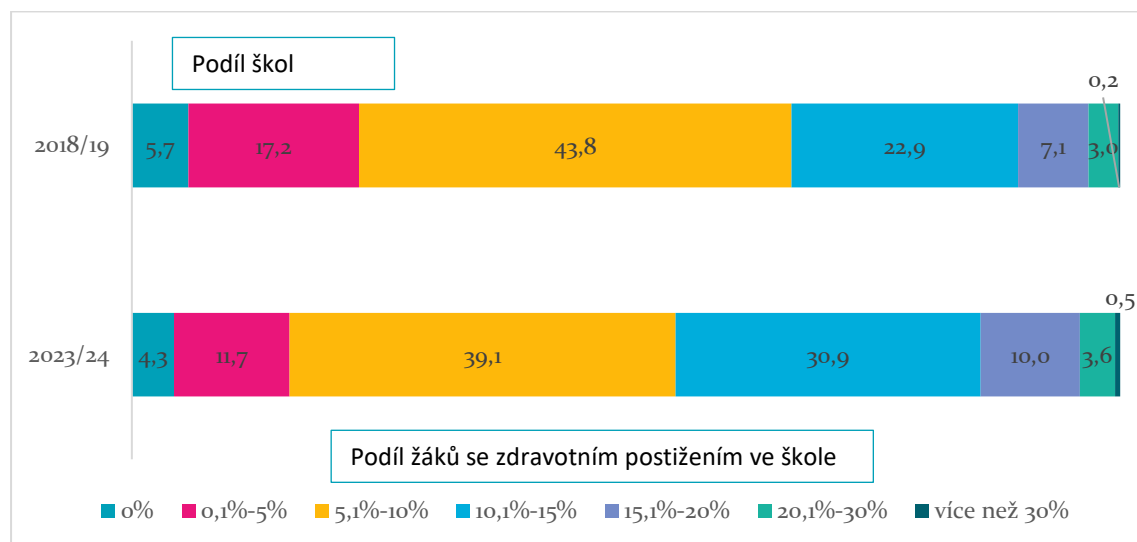
Graf 26 Podíl zdravotně postižených žáků integrovaných do běžných tříd ve školách zřizovaných obcí, porovnání roku 2018 a 2023 v okresech ČR

Zároveň došlo k proměně k rozložení žáků ve školách. Výrazně ubylo škol, které integrují jen nízký počet žáků se zdravotním postižením, integrace těchto dětí je nyní běžnější. V roce 2018

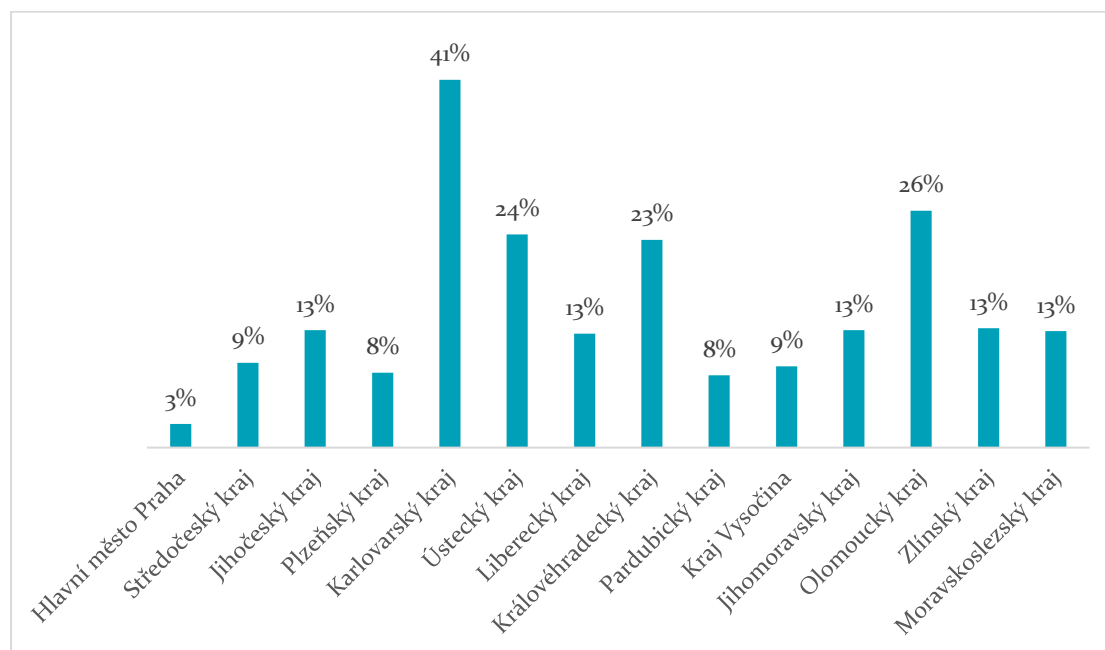
mělo 23 % škol nízký podíl – do 5 % - těchto žáků, v aktuálním roce je škol s takto nízkým podílem žáků se zdravotním postižením 16 %. Velmi často jde o velmi malé školy, kde je absence těchto žáků přirozená. Zvýšil se také podíl škol, které jsou integrací zdravotně postižených žáků zatíženy výrazně více než školy ostatní. V roce 2018 mělo 10,3 % škol podíl zdravotně postižených žáků vyšší než 15 %, v roce 2023 bylo těchto škol 14,1 %

Graf 27 Základní školy zřizované obcí podle podílu žáků se zdravotním postižením integrovaných do běžných tříd, porovnání roku 2018/19 a 2023/24

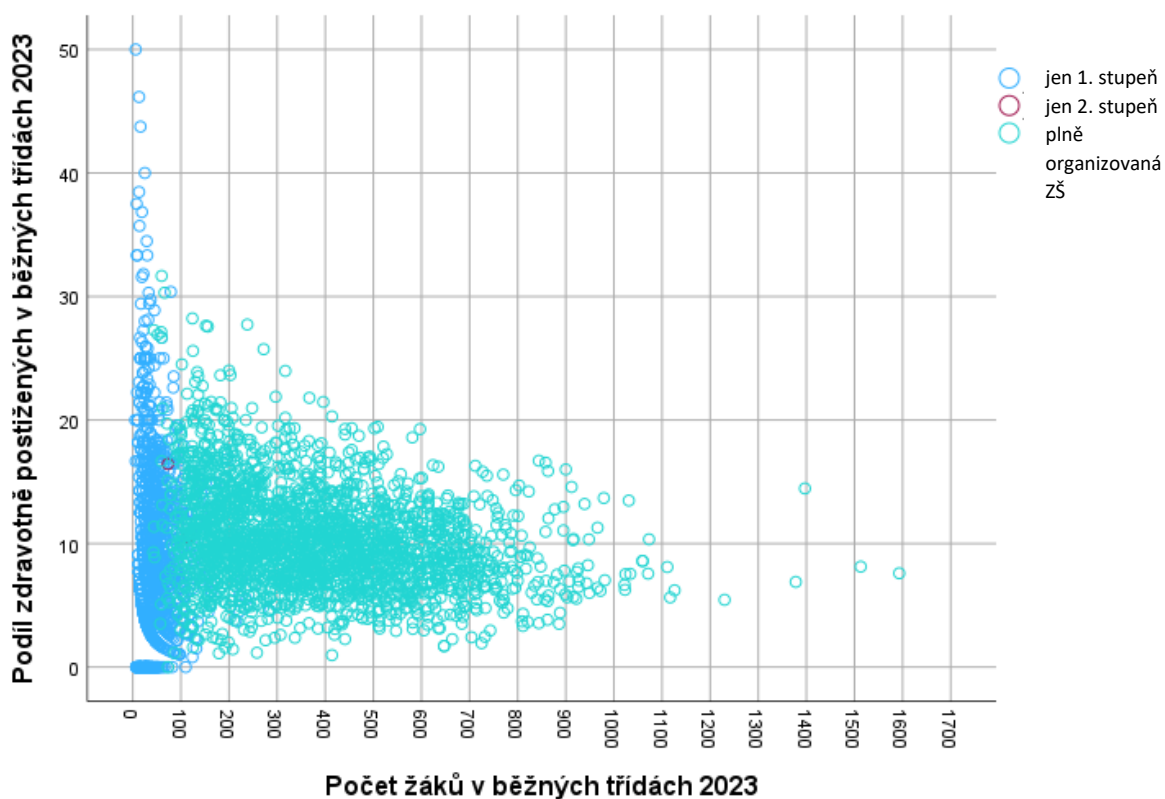
Krajové rozdíly jsou v tomto ohledu velmi silné. Školy s vysokým podílem zdravotně znevýhodněných žáků jsou mnohem obvyklejší např. v Karlovarském, Ústeckém a Královéhradeckém a Olomouckém kraji.

Graf 28 Podíl škol více zatížených integrací žáků se zdravotním postižením (podílem vyšším než 15 %) v krajích ČR

Velká variabilita v podílu zdravotně postižených žáků je patrná u malých škol. Ta je do značné míry statisticky přirozená, v některých případech ovšem vypovídá o tom, že některé menší školy jsou vzhledem k individuálnějšímu přístupu častěji vyhledávanou volbou pro vzdělávání dětí se zdravotním postižením.

Graf 29 Podíl žáků se zdravotním postižením v běžných třídách podle velikosti školy, školy zřizované obcí, 2023/24

Pro výpočet celkové míry segregace individuálně integrovaných žáků se zdravotním postižením v běžných třídách základních škol byl použit index nepodobnosti², vztažený na složení žáků základních škol v případě zastoupení zdravotně postižených a intaktních žáků. Celkově bylo ve sledovaném období zaznamenáno mírné zlepšení. Zatímco ve školním roce 2018/19 by bylo pro vyvážené zastoupení zdravotně postižených žáků v běžných třídách potřeba přerozdělit 19 % těchto žáků, v roce 2023 by bylo potřeba přerozdělit mezi školami 17 % těchto žáků.

Jak bylo uvedeno výše, zlepšení je potřeba přičíst faktu, že se snížil počet škol, které se integraci zdravotně postižených žáků nevěnují vůbec nebo jen minimálně. Na druhou stranu se ovšem nepodařilo omezit počet škol, které jsou zatíženy integrací výrazně vyššího podílu zdravotně postižených žáků než školy ostatní.

Také v regionech se situace spíše zlepšuje, neplatí to ovšem plošně, na úrovni některých okresů nastalo i zhoršení situace.

Výrazné zlepšení v oblasti míry segregace zdravotně postižených žáků bylo pozorováno v Praze 3, Praze 2, okrese Cheb a okrese Most. Ke zhoršení došlo v okrese Rakovník.

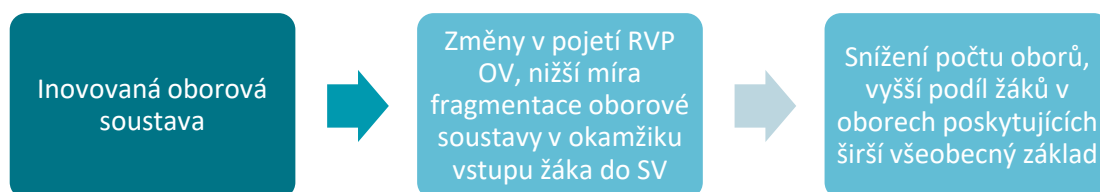
² Dissimilarity index podle [Measures of segregation | Balancing School Choice and Equity : An International Perspective Based on Pisa | OECD iLibrary \(oecd-ilibrary.org\)](#). Index vypovídá o odchylkách od situace, kdy by zdravotně postižení žáci byli ve školách rozděleni náhodně

STŘEDNÍ VZDĚLÁVÁNÍ – AKTIVITY S MĚŘITELNÝM DOPADEM

Rizika

Moderní a otevřené odborné vzdělávání s vysokou přidanou hodnotou

Popis opatření:

Záměrem opatření je změna oborové soustavy směrem k otevřenosti s možností kdykoliv navázat na předchozí vzdělávání, reflexe trendu přípravy na celoživotní učení v RVP odborného vzdělávání a zlepšení možnosti korekce vzdělávací dráhy v průběhu studia.

Vývoj oborové soustavy:

Zatím byl dokončen materiál Inovace oborové soustavy a revize RVP pro střední odborné vzdělávání a probíhala koncepční jednání odborných platforem.

Analytické ověření: Analýza ověřuje, jak se posledních letech měnilo zastoupení oborů, které si volí žáci nově vstupující do středního vzdělávání.

Shrnutí závěrů analýzy:

- 1) U nejpočetnějších oborů středního vzdělávání se situace příliš nezměnila. Do dvacítky nejpočetnějších oborů se nově dostal obor Mechanik elektronik, naopak vypadl z ní obor Zdravotnický asistent. Mezi těmito nejpočetnějšími obory se zvýšil zájem zejména o obor Praktická sestra, Informační technologie a Ekonomika a podnikání.
- 2) Výrazný nárůst počtu žáků zaznamenaly i některé dříve početně méně zastoupené obory jako Agropodnikání, Elektrikář, Elektrikář-silnoproud nebo Instalatér.
- 3) Relativně méně žáků v roce 2023 nabíraly zejména strojírenské obory Mechanik seřizovač, Nástrojař a Obráběč kovů.

Analýza oborů středního vzdělávání

Analýza využívá údaje z výkazu M8 o žácích nově přijatých do středního vzdělávání. Jde o volbu dalšího studia u oborů, které jsou primárně zamýšleny pro žáky přecházející z devátého či desátého ročníku základní školy, obory nástaveb a obory víceletých gymnázií nejsou v analýze zahrnuty. Na volbě se podílí jak žákem žáků o dané obory, tak dostupnost těchto oborů. Předpokladem tedy je, že výsledné složení žáků středních škol podle oborů středního vzdělávání utváří jak žakovská poptávka, tak nabídka oborů a její změny dané dlouhodobými záměry vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky v příslušném období. Mapována je změna v horizontu 5 let, počáteční období je školní rok 2018/19, konečné období je rok 2023/24.

Ve školním roce 2018/19 byli vykazováni nově přijatí žáci v 221 oborech středního vzdělávání, v roce 2023/24 šlo o 219 oborů vzdělání.

Nejoblíbenější oboru u nově nastupujících žáků se příliš nezměnily. Do dvacítky nejpočetnějších oborů se nově dostal obor Mechanik elektronik, naopak vypadl z ní obor

Zdravotnický asistent. Mezi těmito nejpočetnějšími obory se zvýšil zájem zejména o obor Praktická sestra, Informační technologie a Ekonomika a podnikání.

K nejoblíbenějším maturitním oborům patřily kromě gymnázií obory Obchodní akademie, Informační technologie, Ekonomika a podnikání a Praktická sestra. U oborů s výučním listem nastoupilo nejvíce žáků do oboru Kuchař-číšník, Mechanik opravář, Kadeřník a Cukrář.

Tabulka Nově přijatí žáci do 1. ročníku – nejvíce zastoupené obory středního vzdělání v roce 2018 a 2023 (TOP20)

2018			2023		
Nejoblíbenější obory 2018	Nově přijatí do 1. ročníku - počet žáků	Podíl žáků oboru mezi nově přijatými žáky	Nejoblíbenější obory 2018	Nově přijatí do 1. ročníku - počet žáků	Podíl žáků oboru mezi nově přijatými žáky
7941K41 Gymnázium ³	11586	12,9	7941K41 Gymnázium	14137	12,2
6341M02 Obchodní akademie	4607	5,1	6341M02 Obchodní akademie	5958	5,2
6551H01 Kuchař-číšník	4065	4,5	1820M01 Informační technologie	5178	4,5
1820M01 Informační technologie	3950	4,4	6551H01 Kuchař-číšník	4900	4,2
2368H01 Mechanik opravář.mot.v oz.	2590	2,9	6341M01 Ekonomika a podnikání	3610	3,1
2641M01 Elektrotechnik a	2297	2,6	5341M03 Praktická sestra	3605	3,1
2341M01 Strojírenství	2197	2,4	2368H01 Mechanik opravář.mot.v oz.	3402	2,9
6341M01 Ekonomika a podnikání	2167	2,4	2641M01 Elektrotechnik a	2858	2,5
6951H01 Kadeřník	2144	2,4	6951H01 Kadeřník	2600	2,2
3647M01 Stavebnictví	1777	2,0	3647M01 Stavebnictví	2414	2,1
6542M01 Hotelnictví	1747	1,9	6542M01 Hotelnictví	2359	2,0
2954H01 Cukrář	1658	1,8	2341M01 Strojírenství	2246	1,9
5341M01 Zdravotnický asistent	1599	1,8	2954H01 Cukrář	2019	1,7
6842M01 Bezpečn.právní činnost	1589	1,8	6843M01 Veřejnosprávní činnost	1961	1,7

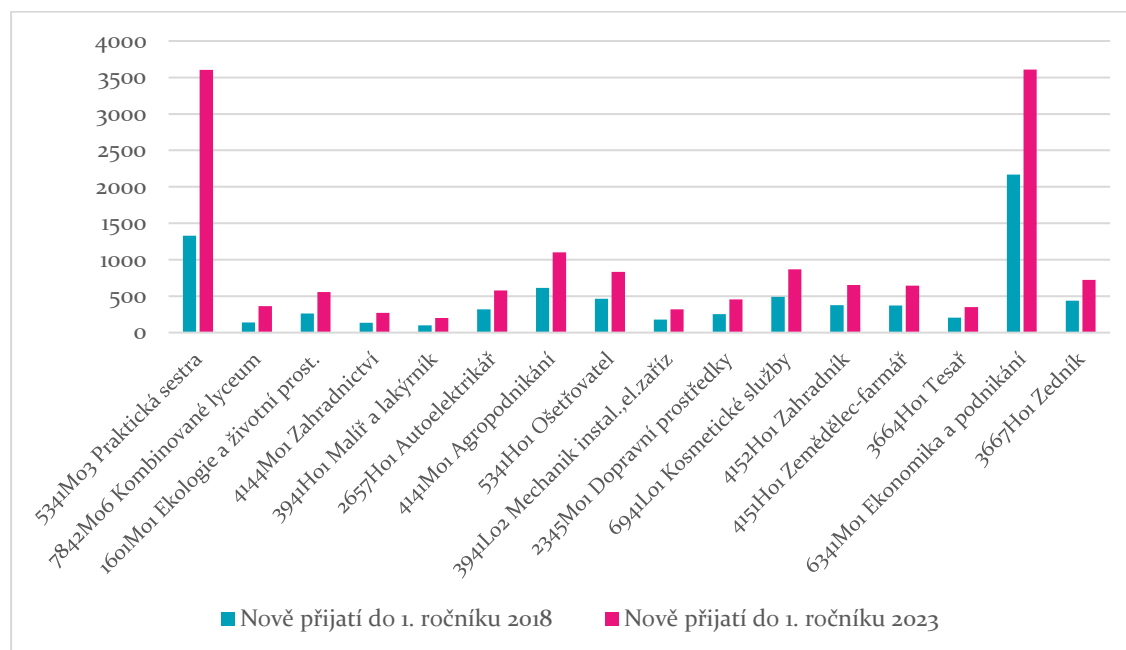
³ Nejsou započítáni žáci nově přijatí do víceletých gymnázií.

6843M01 Veřejnosprávní činnost	1448	1,6	6842M01 Bezpečn.právní činnost	1902	1,6
3356H01 Truhlář	1389	1,5	2641L01 Mechanik elektrotechnik	1783	1,5
5341M03 Praktická sestra	1329	1,5	3356H01 Truhlář	1736	1,5
7842M02 Ekonomické lyceum	1304	1,5	7842M02 Ekonomické lyceum	1725	1,5
7531M01 Předšk.,mimošk.pedagogika	1280	1,4	7541M01 Sociální činnost	1662	1,4
7541M01 Sociální činnost	1279	1,4	7531M01 Předšk.,mimošk.pedagogika	1600	1,4

V řadě oborů došlo k tomu, že do nich v roce 2023 vstupovalo výrazně více nových žáků, než v roce 2018. Tomu napomáhal i fakt, že díky populačně silnému ročníku nastupovalo do středního vzdělávání v roce 2023 výrazně více žáků. Nejvyšší nárůst počtu žáků zaznamenaly přirozeně obory, které jsou početně silné, ovšem zaznamenán byl i u některých oborů, které v roce 2018 tak silně zastoupeny nebyly, jako je např. Agropodnikání, Elektrikář, Elektrikář-silnoproud nebo Instalatér.

K oborům, u kterých se počet žáků relativně oproti roku 2018 zvýšil nejvíce, patřily u maturitních oborů zejména Praktická sestra, Kombinované lyceum, Ekologie a životní prostředí nebo Zahradnictví. Z nabídky nematuritních oborů se počet nově přijatých žáků relativně nejvíce navýšil v oborech Malíř a lakýrník, Autoelektrikář a Ošetřovatel.

Graf 30 Obory středního vzdělávání s nevyšším relativním nárůstem nově přijímaných žáků, srovnání 2018 a 2023 (zahrnuty jsou jen obory, do kterých vstupovalo alespoň 100 žáků)

Oproti tomu relativně méně žáků nyní nabíraly zejména strojírenské obory 2345L01 Mechanik seřizovač, 2352H01 Nástrojař a 2356H01 Obráběč kovů.